

NOORUSMAA

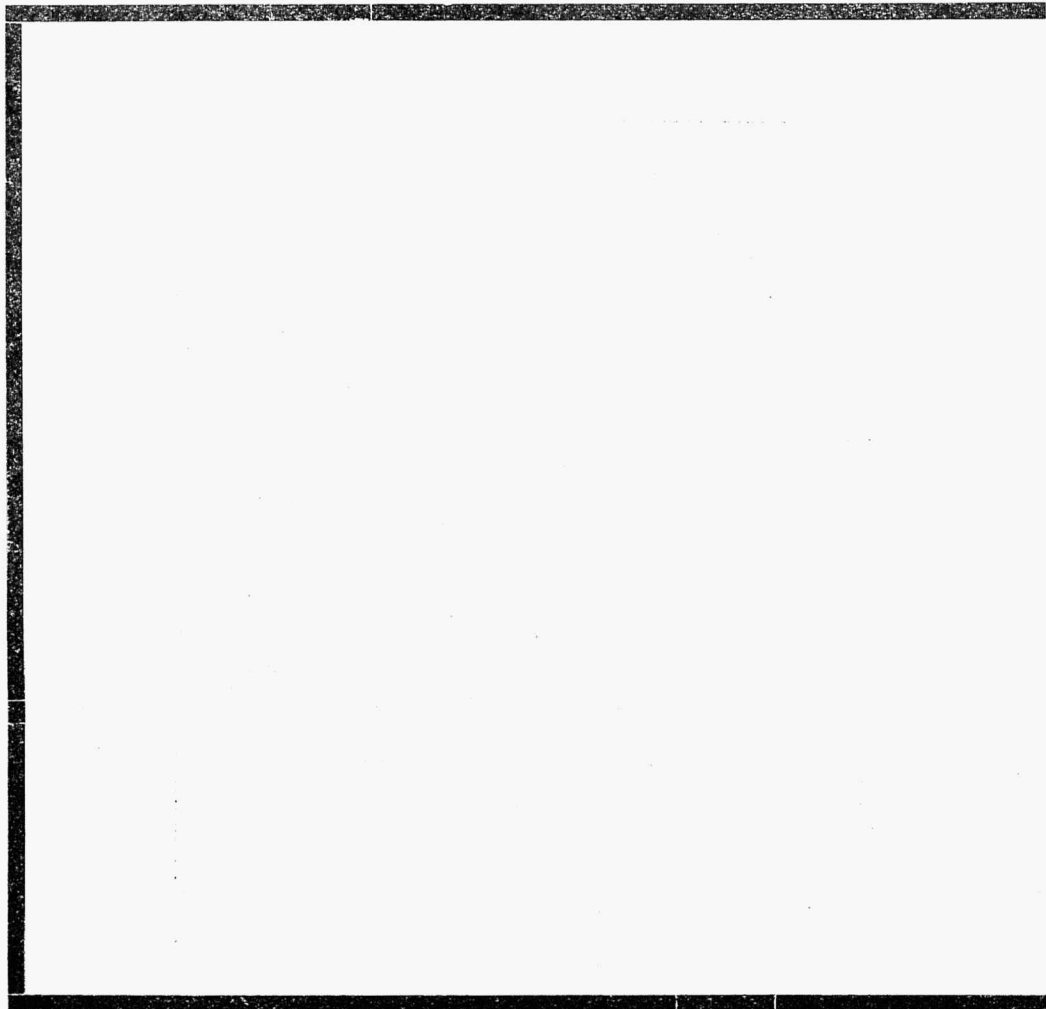
ËESTI NOORSOO AJAKIRI

KOLMAS AASTAKÄIK

SISU:

Bernhard Linde — Henrik Ibsen. — **Anni Svan** — Olli elukool. Eesti keele M. Nurmik. — Albrecht Dürer — **Mark Twain**. — Konstantinoopoli koerad. — **T. Kivi** — Olümpia talimängud Šveitsis. — **R. Tagore**. — Aidnik. **M. Strandberg** — Igapäev. — **Dipl. ins. E. Maltenek** — Kahelambilise Reinarts-vastuvõtja täiendamine. — **August Reiman** — Peitepilte looduses. — Spordi ringvaade. — Rahaveski. — Loodusesõbra nurk. Noorusmaa võidulend. Ülesandeid. Male. Kabe.

Kirjakast.

Elmar Õun, E. Goldschmidt, E. Lätti, O. Kõresaar, Jaan Rool, Ed. Kallas — nõrgad, ei saa ilmutada. — R. Puusepp — G. Hauptmann ei ilmu. — K. Sooäär — jätame tagavaraks. Katsuge säärasteist asjust meile lähemalt kirjutada. — P. Siira — ei. Jot — „Püü pesa“ pikk — ei. — H. Vahtra — ei. Esmeralda Eha —

ei ilmu. — I. I. I. — võib küll. Kirjateel pikemalt. — G. Vehterstein — K. elamus ei ilmu. — J. Mar Arens — ei. — L. Tigane — tõlked meile ebasobivad ja pikad. — ei. — E. Sibul. — Õunapuu — ei. — J. Rese — vahest järgmises numbris. —

NOORUSMAA

EESTI NOORSOO AJAKIRI

KOLMAS AASTAKÄIK

Nr. 3

MÄRTS

1928

Toimetuse juhatajad: J. Käis, M. Laarman, E. Martinson. :: Vastutav toimetaja: E. Martinson. :: Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit. :: Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu 22. Tel. 14-63. Toimetuse kohtumised esmaspäeval k. 12—1.

A. Dürer

Autoportree

Henrik Ibsen.

Bernhard Linde.

Läind sajandi suurimaks näitekirjanikuks võib pea leidmata vastuvaidlust nimetada norlast Henrik Ibseni, nagu oli oma mõjualalt suurimaks kirjandusloolaseks samal ajal taanlane Georg Brandes, keda üksteisega ühendas tõsiselt hindav sõprus.

Henrik Ibsen on annud näitekirjanduslike väljendusele uue ilme. See „suur müstifikaator“, nagu teda õigusega on nimetatud, on olnud pöördelise tähendusega draama tehnikas kogu-euroopalises ulatuses, arvates siia juure ka väikese Eesti.

Henrik Ibsen sündis 20. märtsil 1828. a. väikeses Skieni (loe Šieni) linnakeses jõuka ärimehe pojana. Kuid Henrik Johani (nii Ibseni ristinimi täielikult) kaheksandal eluaastal juba tabas tema isa majanduslik kokkuvõrsemine — pankrott ja noore lapsena pidi ta maitsma vaesuse kibedust ning asuma päälle poolikut haridust 15. eluaastal apteegi õpilaseks teenima ise enesele elu ülespidamist väikeses Grimstadi linnakeses, kuhu jääb viieks aastaks, saades apteekri abiliseks ja õppides selle kõrval hoolega edesi, et jõuda ülikoolini, kus kavatses õppida arstiteadust, kuna pidas lootusetult luhtalainuks oma esialgse noorusunistuse — õppida maalikunstnikuks. Grimstadis alustas Ibsen ka oma kirjanduslikke katsetusi, kirjutades siin oma esiknäidendi vana-Rooma elust „Catilina“ ja mõned luuletused. Sõber Schulerud kirjastas oma kulul selle näidendi, millest müüdi aga kõigest 45 eksemplari, kuna ülejäänud eksemplaarid läksid toiduainetekaupmehele võlgu võetud ainete tasuna pakkimis-paberiks. See viimane aga sündis juba Kristianias, kuhu Ibsen kolis 1850. a., kavatsedes siin sooritada ülikooli astumiseks vajalist eksamit.

Oma ülespidamist Kristianias aga püüdis Ibsen teenida ajakirjandusliku tööga, asutades koos oma kirjandusliku 2 sõbraga nädallehe, mis oli mõeldud eestkätt võitlusorganina, tuues poliitilise satiiri palasid. Olgu meeletuletatud, et Henrik Ibseni olid võimsalt kaasa haarand need revolutsioonilised aated, mis on ühenduses 1848. aastaga Euroopas. Kaastunde luuletused Ungari vabadusvõitlustele ja hiljem eriti hoogsad üleskutsed norlastele ja rootslastele astuda appi oma sugurahvale taanlastele võitluses „saksa metsikute bandede“ vastu, kes olid kärstamas Schleswig-Holsteini Taani riigi küljest — need püüded olid valland noore Ibseni kogu hooga koos üldise opositsiooni meelega.

1851. aastal saab Henrik Ibsen Norra esimese rahvusliku teatri asutajalt viuldaja Ole Bullilt kütse asuda Bergenis teatri-direktoriks. Näidendid „Catilina“ ja „Kjaempehöjen“ („Kangelaskalmistu“) olid siiski juhtind nii palju tähelepanu noorele kirjanikule. Bergenisse asubki Ibsen samal aastal, tehes järgmisel lühikesel matka Kopenhaageni ja Dresdeni teatriolude tundmaõppimiseks, ja

jääb Bergenis kuni 1857. aastani. Selles teises suurimas Norra linnas omandab Henrik Ibsen tegeliku teatriinimesena vajaliku lavatutvuse ja kirjutab siin oma järgnevad noorusaja näidendid, nagu „Sankthansnatten“ („Jaaniöö“), „Fru Inger til Østeraad“ („Proua Inger Østeroodist“) „Gildet på Solhaug“ („Pidu Solhaugis“) ja „Olaf Liljekrans“, mille ainestik on võetud kas Norra muinasjuttudest või jälle ajaloost. Nende näidendite romantiline iseloom ei lase päälle vast „Fru Inger til Østeraad“ veel aimatagi Henrik Ibsenis ei euroopalises ulatuses näitekirjaniku ega ka tema tulevaste teoste iseloomulisemaid jooni. Nimetatud noorusaja näidendite autorina oleks jäänud Ibsen allapoole keskpäraste Norra kirjanikkude sarja.

1857. a. lahkub Henrik Ibsen Bergenist, et asuda Kristianias säälse teatri kunstiliseks direktoriks. Järgmisel suvel tuleb Ibsen tagasi Bergenisse, et abielluda kohaliku praosti Thoreseni kasutütre Susanna Daae'ga.

Kuna Bergenis ajajärk oli Henrik Ibsenile vast kõige kooskõolisem oma rahva enamuse meelega, sest et tollesse ajajärku kuuluvad näidendid ei käsitanud veel oleviku küsimusi ega püstitand ideid, mis oleksid äratand teravat vastolu kaasaegsete ja kirjaniku vahel, nagu tekkis see hiljem.

„Norra teater“, mille direktoriks tuli 1857. a. Ibsen, seisis teravas vastolus „Kristiania teatriga“, kuna esimene tahtis asetada paberlikku taani kirjakeelt norra kõnekeelele, olles seega rahvuslike aadete koonduskohaks, ja nende püüete vastandiks oli viimasega nimetatud teater taani kirjakeele ja püüete jätkamise taimelavaks.

Kristianiassegi jääb H. Ibsen samuti seitsmeks aastaks, olles sellest ajast viis aastat „Norra teatri“ direktoriks kuni 1862. a. suveni, mil võlgadesse sattund rahvuslik teater satub konkurssi ja Henrik Ibsen kaotab oma koha ja saadaoleva raha. ...

Kui Ibseni Kristiania elu esimene aasta 1850/51 oli seotud äärmise puuduse ja viletsusega, siis heitles siin näljaga noor üksik inimene oma nooruse vaimustuse ja hoo toetusel, kuid parem polnud Henrik Ibseni elu Kristianiaski teatridirektorina 1857.—1863. a. Võlgadega koormatult oli ta lahkund Bergenist ja võlgades tuli tal sipelda Kristinaias, aga juba koos oma naise ja hiljem poja Sigurdiga. Teatri aineline olukord läks kordkorralt allamäge ja liiakasuvõtjate abil pidi Ibsen hoidma end pinnal. 1863. a. on Henrik Ibsen taanikeelse „Kristiania teatri“ kunstilise nõuandjana mitte vähem rasketes majanduslike tingimustes.

1858. a. ilmub „Haermaendene paa Helgeland“ („Helgelandi kangelased“) ja 1862. a. „Kjaerlighedens Komedie“ („Armastuse komöödia“), mis mõlemad tekitasid kuristiku kirjaniku ja ühiskonna vahel. Esimese näi-

Henrik Ibsen

dendi alusaated äratavad terava vastolu; teise puhul sihitakse see vastolu kirjaniku enese vastu.

Täis kibedust lahkub 1863. aastal Hinrik Ibsen kodumaalt. Samal aastal ilmub tema „Kongsemnerne“ (Trooninõudjad“).

Ainult 1862. ja 1863. a. oli antud korduvatel palvetel väikesed sisemaalised stipendiumid „üliõpilasele Henrik Ibsenile“ tingimusel, et ta läheks korjama kodumaal rahva sõnalist muinasvara, teiste sõnadega loobuks oma kirjanduslikust tööst. Ibseni palve harutamisel aga sõnund ülikooli-komisjoni liikmetest keegi: „mees, kes on kirjutand „Armas-tuse komöödia“, väärrib kadalippu, aga mitte toetust.“ Ibseni sõbrad aga püüdsid soetada talle väikesepalgalise alama ametniku kohta tolliametis.

Björnson haarab siin aitavalt Ibseni käekäigu parandamiseks, muretseb talle 1500-kroonilise välismaise reisistipendiumi ja sobitab tutvuse Skandinaavia suurima kirjastus-äri Kopenhaageni Gyldendali kirjastuse juhi

Frederik Hegeliga. Esimene aitas Ibseni välja kodumaalt ja tutvus teisega sai hiljem Ibseni majandusliku olukorra parandajaks.

Ainult kõige salvavamaid ja täis kibedamat sappi sõnu leiame Ibseni kirjadest, kus ta kõneleb kodumaast ja -rahvast. Ainuke, kes teda mõistnud, olnud ta naine.

„Et kõik minu vastu olid — et mul pääle naise enam kedagi ei olnud, kellest oleks öelda võind: ta uskus minusse,“ — sellases meeleolus lahkus Ibsen kodumaalt Taani-Saksa sõjakära saatel, pääle asjatuid appihüüdeid minna aitama vennasrahvast taanlasi: Ibsen läks Saksamaa kaudu Itaaliasse.

Itaaliast kolib ta Lõuna-Saksamaale, Baieris-esse, kus Dresden ja München, vaheldamisi Itaaliaga kahel puhul, 1878.—1879. a. ja 1880.—1885. a., jäävad vabatahtlikult maa-⁵ pakku läind kirjanikule uueks koduks tervelt 27 aasta kestes, kust lahkus ükski Suez-i kanali avamise pidustustele sõiduks 1871. a. ja oma kodumaa külastamiseks 1874. ja 1885. a., et alles 1891. a. minna uuesti kodumaad külasta-

ma lühemaks ajaks, esialgse kavatsuse järele, mis aga muutus juba kodumaal olles sinna ja nimelt Kristianiasse püsivalt elama asu-miseks.

Mööduisid aastad välismail eemal kõigest kodumaisest väiklusest ja tagakiusamisest ning ümbritsetud oma perekonnast: naine, poeg ja naise õde, kelle vastu ta tundis sama suurt hellust, mis andis tema kodumaistele vastas-tele uut ainet mitmesugusteks oletusteks.

Õieti selles välismaises loomisrahus küp-seb Henrik Ibsen kirjanikuks kogu-euroopali-ses ulatuses.

„Luuletama — tähendab kohut mõistma ise enese üle,“ ütleb Ibsen ühes oma luuletuses. Ja õieti ongi kogu tema järgnev looming vä-lismaal kohtumõistmine oma kodumaalaste ja isenesega üle, nagu tunnistab seda oma kir-jades Georg Brandesile.

Võtame näiteks tema suured seotud kõnes kirjutatud näidendid „Brand“ (ilmus 1866. a.) ja „Peer Gynt“ (1867. a.). Esimeses on H. Ibsen kujutand fanaatikut, kes tahab jõuda täiusele, võites kõik ehk mitte midagi, pas-tor, kes ohverdab sellele aatele kõik, oma pe-rekonna, et jõuda inimesele võimalikule täiu-sele ja — hukub. Selle teose jõuline ja haar-av fanatism keeleliselt hoogsalt väljendatud, kergib esile elu sisemise energia otsingute päevadel, olevikus ja ka tulevikus, olles esi-meseks suurejooneliseks ideetseoseks Henrik Ibseni kirjanduslikus loomingus.

„Peer Gynt“ on „Estoonia“ lava kaudu tänavu meilegi jõudnud. Nimitegelasesse on Henrik Ibsen mahutand oma rahva eitavad jooned: see on suur valelik ja unistaja, kes ise-gi usub oma valesid, tormab ühelt kavatsuselt teisele, jättes ootama kuni hallide juusteni oma armu — Solvejgi. Killustades end nii mitmeks, ei jatku teda õieti kuhugi, maha ar-vatud kuningaks kroonimine hullumajas.

Tõelise tormi aga kutsus välja Ibseni ko-dumaal 1869. aastal valmivad esimese näidend oleviku elust „De Unges Forbund“ („Nooruse ühing“). See poliitiline satiir oli juhitud eeskätt Ibseni endise sõbra Björnsoni vastu, kuigi autor ise seda salgab, kuid siiski ütleb, et näidendi astel olevat sihitud Björnsoni „läbi ja läbi valeliku partei vastu“. Siin piit-sutab Ibsen parteitegelasi, kes peidavad suurte ja ilusate sõnade taha oma isiklikkude kasude ja mõnude ahnitsemise. Püüdes küll veel tüü-pide andmisel, jõuab välja selles näidendis kirjanik juba individuaalsetele üksikkujudele, nagu olid seda tema hilisemate näidendite te-gelased juba täiel määral ja alates Ibseni näi-tekirjandusliku loominguga kogu moodses näitekirjanduses jõuti tüüpide kujutamisel üksikiseloomudele.

„Nooruse ühingu“ esietendusel on tõus-nud sellane müra, et tahetud katkestada mäng. Kõik, nii vaba- kui ka vanameelsed, olid ühemeelselt Ibseni vastu, kelles nähti vi-letsat poliitilist pamfletisti, aimamata sääl-juures, et just selle näidendiga pani kirjanik aluse moodsale ühiskonda-arvustavale näite-kirjandusele, millele asus peagi Björnson oma „Pankrotiga“.

Aastal 1873 ilmus „Keiser og Galilaeer“ („Keiser ja kalilealane“), mis pidi realistliku teosena olema täiesti ajalooline ja ühtlasi „murdosa inimkonna ajaloo“st“. Edmund Gos-sele tunnistab autor kirjas 14. oktoobrist 1872. a.: „On osa minu oma vaimlisest elust, mis olen mahutand sellesse raamatusse: mis ma kirjeldan, olen ise teisel kujul läbi eland, ja ajaloolise teemi valik seisab meie oma aja liikumistega tihedamas ühenduses, kui on see esialgu usutav.“

Keiser Julianus, maapäalne isand, tõuseb Kristuse, taevase isanda vastu. Surmale alluv inimene, kes jumalamõtetes piinab surnuks enese — see ei ole enam üksiku kurbmäng, vaid kogu inimkonna oma. See moodustabki selle näidendi võitlusala ja ühtlasi Julianus Taganeja ja kalilealase sügava sisemise vast-olu. Eksida oma püüetes on traagilisem igas kangelases ja keiser Julianuski püüab saavu-tada üliinimlikku, jõuab selles inimlikkust üle-tavasse ja hukub siin.

Tutvumiseks selle teosega, mis pidi saama kord Ibseni enese oletuste järele tema pääteo-seks, on meil otsekohesed ja parimad võimalused G. E. Luiga eestikeelse tõlke kaudu.

„Keiser ja kalilealane“ aga pidi jääma Henrik Ibseni loomingus küll mitte pääteo-seks, vaid viimaseks, milles ta käsitas ole-vikku ajaloolisest kaugusest vaadelduna. Kogu tema hilisem näitekirjanduslik looming kuulub oma ainestikul otsekohe juba olevikku.

Algab see suur võitlus eluvaldedega, mis moodustab Henrik Ibseni näidendite olulisema ja kandvama osa. Suure psüholoogina on Ibsen lahastand oma tegelaste hingeelu, ilma jõudmata lõpptulemusteni, ehk üteldes tema oma sõnadega: minu ülesanne on asetada kü-simusi, kuid mitte anda otsusi. Kuid selle suure müstifikaatori geniaalsus avaldub just küsimuste asetamises, mille kaudu avab meile inimhinge sellased küljed, mis seni jäänd tä-hele panemata, kõnelemata kirjanduslikust käsitlusest.

See oli 1877. aastal ilmund „Samfundets Støtter“ („Seltskonna toed“), milles sünnib konsul Bernicku eluvaldest vabasta-mine, Ibsenile omase salvava pilkega ja la-hastusinnuga. Samuti jatku oleviku põleva-mate küsimuste käsitelu. 1879. a. ilmund „Et Dukkehjem“ („Nukkude kodu“), milles mood-ne naisküsimum oli asetatud päätegelase Noo-ra näol põletispunkti ja kus Henrik Ibsen la-seb Noora jätta maha mehe ja lapsed, et aga leida iseennast ja saavutada oma inimlik va-badus, milline lahendusviis äratas kirjaniku vastu juba uue rahulolematuse tormi, nii kodu- kui ka välismail, kuigi naisküsimume ilu-kirjandusliku käsitluse alal oli Ibsenil eelkäija oma kodumaises kirjanduses, kelle mõju Ibs-enisse on salgamatu, ja nimelt Camilla Ibsen Collet.

„Gjengangerne“ („Kodukäijad“, meil seni tõlgitud valesti „Tondid“ ja „Vaimud“ saks-laste eeskujul) ilmus 1881. aastal ja on oma raskepärase, et mitte ütelda õudse kujutuse-ga eluvalde tagajärgedest kõige lootusetu-

A. Dürer

Ema

A. Dürer

Tütarlaps

malt ja rusuvamalt mõjuv näidend Henrik Ibseni loomingust. Päritud haigus, mis Ibsen ainult riivab „Nukkude kodus“, moodustab siin pääsõlme, nagu üldiselt on iseloomulik Ibseni kohta, et sagedasti järgnevas näidendis kirjanik nagu jätkab eelmist, käsitledes eelmises nagu möödaminnes puudutatud küsimust järgmises juba üksikasjalikult ja põhjalikult. Kuid hoolimata sellest süngest kujutelust on „Kodukäijad“ klassikaliselt sügav ja selge teos, mis aga kutsus esile veelgi vaenulikuma tormi eriti kirjaniku kodumaal, kus näidendis kujutatud kahe õe samaaegset abielu ühe mehega püüti külge pookida just autorile enesele.

Järgmisel 1882. aastal ilmus „En Folkefiende“ („Rahvavaenlane“) ja siit päälle avaldab Henrik Ibsen täpselt iga kahe aasta tagant näidendi, nagu üldse täpsus oli selle eraku iseloomulisem omadus. Kogu tema isiklik elu vanemas eas oli säetud otse kellamehanismi käigu täpsusega, jaotades oma tööpäeva ühesuguselt aastast aastasse. Nii on ta vanaduse päevil Kristianias elades tulnud välja igapäev täpselt kell 12 oma korterist tänavale ja läinud Grandhotelli kohvikusse, kuhu jäänud ajalehti lugema täpselt kella kaheni; see sündind sellase täpipoolega, et selle järele võidud reguleerida kelli, nagu on

sellest kirjutatud kaasaegsete mälestustes ja nagu kõnelesid sellest nende ridade kirjutajale veel 1910. aastal Kristianias elades kaasaegsed.

Dr. Stockmann, „Rahvavaenlane“ päätegelane, püüab päästa oma kaaskodanikke tõevaldamisega, näidates, et kodulinna supelusasutuste vees on inimesele kahjulikke mürgiseid olluseid. Kuna aga supelusasutus on kogu linna jõukuse allikaks, siis hävitaks see tõde selle, peletades eemale supelusvõõrad ja sellest majanduslikust põhjusest on küllalt, et tembeldata tõde väljendaja rahvavaenlaseks, kellena talle ja tema perekonnale saab osaks igasugune mõeldav tagakiusamine, mis viib dr. Stockmanni sellaste tõdede tunnistamisele, et massil pole kunagi õigus, vaid ainult üksikul ja et üksikuna ongi inimene kõige tugevam. Sellase rahvavaenlasena on Henrik Ibsen end tunnud nii sagedasti ja sellastena on tunnud paljud teistegi rahvaste väiksemad vaimud nii mõnelgi puhul, võideldes oma tõe ja õiguse eest, kuigi polnud need ja nad ise nii ulatuslikud kui suur norlane oma tõdedega.

„Vildanden“ („Metspart“) ilmus 1884. a., olles Ibseni realistliku sümbolika jõurikkamaks ja luulelisemaks väljenduseks. Noore tütarlapse traagika, kui vanemate pattude ohver, omandab siin otse vana-kreeka saatuse

tragöödiate ulatuse, kuid lõpptulemusest võiksime siiski lugeda, nagu ütleks alalise võitluses eluvaldedega kirjanduslikult heitlev Ibsen meile, et siiski on eluvalde lõplik paljastamine väga paljudele inimestele hukutav, kuna nad on liig nõrgad selleks, et, olles ise keset oma purunend elu varemeid, suudaksid rusudest üles ehitada uue ja uhkema ning ainult tõele rajatud elu. Neile nõrgemaile on ja jäävad eluvalde, kui nad on kord juba tekkinud, vajaduslikuks õhustikuks, milles nad elavad nii mugavalt.

„Rosmersholm“, mis ilmus 1886. a., võiks võtta Henrik Ibseni kodumaa külastamise viljana. Olles pettunud kodumaa vabameelsete leigusest ja aktiivsuse puudusest, on see õieti tugev üleskutse tööle, mis on kujutletud muidugi inimsaatustes. „Ela, tööta, tegutse!“ kõlab hoogsalt ja kaasakiskuvalt selle näidendi tegelase huultelt.

„Fru fra Havet“ („Naine merelt“) 1888. aastast on õieti „Nukkude kodu“ probleemi edesiarendamine: kui suurmeelne mees ise on annud naisele vaba valiku võimaluse, siis varisevad kokku need pettekujud, mis olid seni võlud naist ja meelitand kaugusesse, pannes kõhkleva kahe mehe vahel, kuid olles vaba leiab naine oma õige mehe oma abikaasas. Nii oleks kokkusurutult selle näidendi ideestik.

Abieluprobleem on selgrooks ka järgmisel näidendil „Hedda Gabler'il“, mis ilmus 1892. a., moodustades jõulise naise abielutragöödia koomilise mehega.

Juba kodumaal elades ilmub 1892. aastal „Bygmester Solness“ (Ehitusmeister Solness“), milles vananev idealist Solness on kirikut ehitades annud noorele lapsele lubaduse ehitada kord loss temalegi. See lubadus langeb sügavalt noore lapse hinge, saades tema tuleviku unistuste vundamendiks. Kümme aastat hiljem tuleb Hilda Wangel, sama tütarlaps, noore neiuna, ja nõuab lubaduse täitmist. See teos on juba täis sümboolset romantikat, mis võimaldas mitmesuguseid tõlgitsemisi, nagu siitpäälle algab, üldse Hinrik Ibseni loominguga ja möödunud olid ka Ibseni nooruse võitlusih ja -tahe ning selle teostamise päevad. Rahu tuli mõlemilt poolt. Järgnevad kaks näidendit „Lille Eyolf“ 1894. a. („Väike Eyolf“) ja „John Gabriel Borkmann“ 1896. a. olid süvendatud isikliku inim-tragöödia õilne saak, mille järele tuli pikem vaikus ja juba

levis kuulduski, et vana kirjanik on pannud sule käest ja vaikib lõplikult, kui uue aastaja alguks 1899. a. ilmus „Når vi dode vågner“, (Kui meie surnud, ärkame“), mis kirjanik ise nimetab dramaatiliseks epiloogiks, kogu oma loomingu lõppsõnaks.

Vananend kunstnik Rubek on abiellund meelelise noore neiuga, kellele tahab näidata mägedelt maailma toredust. Säälmägedes kohtab ta oma endist modelli Irenet, kelle keha on vaimustand noort Rubeki surematute kunstiteoste loomingule, mille juures kunstnikul jäi tähele panemata neu armuhaldused tema kui mehe järele. Irene heidab ette nüüd Rubekile seda ja kunstnik nähes omagi isikliku elu olevat möödunud külmast kunstiloomingust, kutsub Irene enesega mätipule, kuhu kavatses minna oma naisega, kes aga on läind kaasa meelelise jõuainimesega. Langev laviin matab Rubeki ja Irene.

1900. aastal tabas Henrik Ibseni esmakordselt arteriate sklerosis ja tema elu viimased aastad möödusid tõvevoodis, kuna 1901. a. jaanuaris kordus halvatus veelgi raskemas kujul. Suri 1906. a. 23. mail oma abikaasa käte vahel ja maeti „Lunastaja kiriku“ surnuaiale.

Kui eelpool loeteldud näidenditele lisada veel 1871. a. ilmud luuletuste kogu, mis sisaldas nooruse aastail kirjutatud laule, oleksime nimetand kõik tähtsamad teosed selle kirjaniku loomingust, mille mõju on olnud pöördelise tähtsusega kogu haritud maailmas.

Henrik Ibsen on esimene, kes heitis kõrvale endised pikad monoloogid, mis kasutati näidendi sündmustiku eel käind olukordade selgituseks, nagu ka igasugused seletamised kõrvale kõnelemise abil. Tema näidendite ekspositsioon on just eeskujulik oma meisterlikkusega. Et anda vaatlejale või lugejale vajaduslik selgus, toob Henrik Ibsen oma näidendisse mõnikord tegelase, kes on olnud kaugel eemal ja kellele on eelkäind olukorrad sama tundmatud, nagu vaatlejale-lugejalegi ja annab siis meisterlikult juhitud kõnelustes kahe või mitme isiku vahel täieliku ülevaate olukorrast, kuna hiljem järgnev sõlme argnemine sünnib jällegi meisterliku oskusega. Nagu õppis näidendi tehnikat Henrik Ibsen prantslaselt, eeskätt E. Scribe'ilt, nii on Ibsen saand ise XIX sajandi lõpp ja XX sajandi esimese kahekümnene aasta draamatehnika säädusandjaks, kellelt on õppind ja omandand palju kõikide maade ja rahwaste näitekirjanikud.

Teine päätükk.

Kingseppmeister Simolin.

Olli ärkas pimedas toas. Võttis silmapilgu aega, enne kui talle selgus, kus ta oli. Kuid vähehaaval eelmise päeva kirjud juhtumised tulid talle meele, ja kärmesti ruttas ta riietuma, nii hästi kui see oli poolpimedas võimalik. See tehtud, tormas ta uksele, et välja minna, kuid see oli lukus.

„Nonoh, meil ei magata kunagi lukus uste taga,“ pomises ta pahaselt. „Ja pime on siin ka nagu kotis.“ Ta katsus aknaeesriideid üles tõmmata, kuid see ei õnnestunud.

Kurvvalt istus ta suure nahksesse tugitooli. Ebamäärane kartus valdas ta meele, ja ta mõtted pöördusid rahutult eelmise päeva pääle tagasi. Ei tea, kas Pentti raskesti ka pidi viga saama? Ta katsus end lohutada sellega, et ühtviisi muhkusid saand. Kui ta ainult pääd poleks vastu teravat kivinukka ära löönd!

Istund oma otsatuma aja õudses, pimedas toas, oli ta lõppeks küllastund üksolust ja hakkas uksele koputama, esiteks tasa, siis ikka vihasemalt.

Pilgu aja pärast avanes uks ja Kaarle astus sisse.

„Tasa, tasa, minu äge lellepoeg, ära ikka maja hakka lõhkuma. Harmala repetand seinad ei pea nii tugevat põrutust vastu.“ Ta surus sõbralikult Olli kätt. „Lasime sind rahuga magada, sest arvasime, et oled tublisti väsind.“

„Siin on nii pime,“ pomises Olli mornilt.¹

„Eks siis tõmbame eesriided üles. Ja siis võtame einet.“

„Mina läheksin meeleldi juba koju,“ lausus Olli.

Kaarlest lellepoeg jäi äkki tõsiseks. Ta vaatas aknast välja ja põristas sõrmedega ruudule.

„Kas nägi keegi, kui sa seda valitseja poissi tuupisid?“ küsis ta.

„Nägi küll, Mimmi ja Märt, meie aedniku abiline,“ kostis Olli häbelikult.

„Hm, hm, paha lugu. Jah, aga mis see salgaminegi aitab. Vaata, asi on niisugune, Olli vaesekene, et see poiss on saand raske ajupõrutuse. Sa tuuseldasid teda natuke liig tugevasti. Valitseja olla kole vihane ja ähvardab politseiülemale kaebama minna. Sellest võib tulla sulle veel väga palju halba.“

Olli kahvatas.

„Kust sa seda tead?“ kogeles ta.

„Kuulsin oma teenijalt, kes oli käind Koivumäe naabruses. Su isa olla samuti hirmus vihane ja luband su naha hästi läbi parkida. Võid õnne tänada, kui asi ainult sellega jääb. Palju pahem lugu on siis, kui politseiülem asja kätte võtab. Säädus ei mõista nalja.“

Olli oli sügavasti põrutatud. Politseiülem, säädus — need olid talle võõrad, kohutavad asjad, mis rängalt ja hirmutavalt tõusid teda ähvardama.

„Kas mind pannakse siis vangi?“ küsis ta peaaegu sosinal.

¹ morn — tusane, sünge, tõsine.

„Hm — kes seda just teab. Võib olla — võib olla ka mitte. Mäletan ainult, et paar aastat tagasi üks poiss sai terve aasta kindluses istuda, sest et seltsilise käsivarre oli vigaseks löönd.“

Olli vaatas suuril hirmund silmil lellepoja pääle, kes näis olevat õige tõsine ja murelik. — Kole küll, kui ta peab istuma pimedas vanglas! Seda ta küll välja ei kannata, mitte üht päevagi.

„Olen nii arvand, kuidas sind võiksin aidata, Olli pojuke,“ hakkas Kaarle jälle kõnelema. „Mulle tuli hää nõu meelega, kuidas sind sest halvast asjast võiks päästa. Mina reisin täna õhtul Stokholmi oma asju õiendama. Mis oleks, kui sina ka tuleksid kaasa? Saaksid näha Rootsi uhket päälinna ja sõita suure laevaga. Viibiksime säääl kõige rohkem paar nädalat, ja selle ajaga unub ehk sootuks kogu see halb lugu. Mis arvad mu ettepanekust?“

Olli soostus¹ suure rõõmuga. Ta silmad välkusid, mõeldes selle lõbusa reisi pääle. Kaarlest lellepoeg oli siiski tubli mees.

„Sa oled väga hää mu vastu, armas lellepoeg,“ sõnas ta ja sirutas käsivarre, et noormeest sülelda.

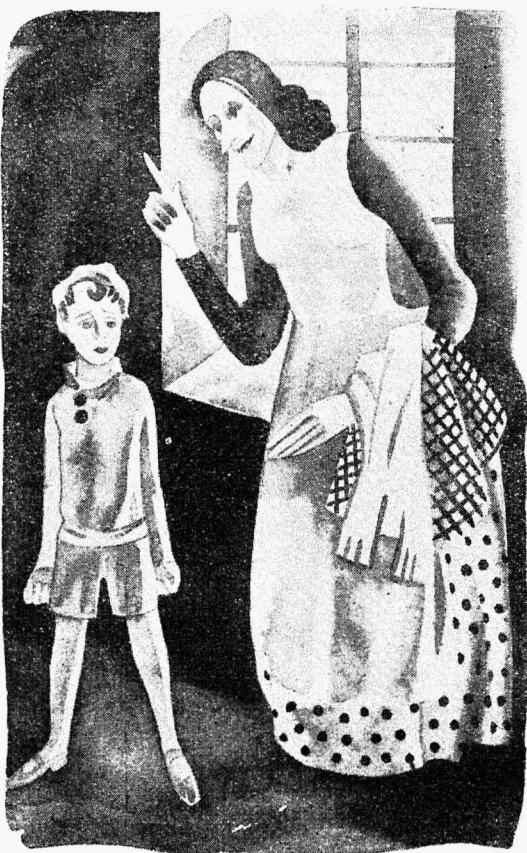
Tume puna paistis Kaarle põsest, ja peaaegu kärsitult tõrjus ta tänuliku poisi süleluse tagasi.

„Oh, mis nüüd sellest,“ ütles ta. „Aga ma pean nüüd ruttama reisivalmistusi tegema. Sa pead siin toas seisma, keegi ei tohi sind näha.“

Ta otsis raamatukapist paar vana pildilehte poisile vaatamiseks ja lahkus kiiresti toast.

Olli leppis alandlikult oma vangistusega. Ta vaatas pilgu aega pildilehti, sõi oma hommikueine, mille Madleena-preili range näoga talle ette kandis, ja püüdis oma aega veeta nii hästi kui oskas. Ent mida kaugemale päev edenes, seda raskemini valdas koduigatsus ta meelega. Pääle selle vaevas teda süütunne. Hirmus oli mõtelda Pentti pääle! Oleks see kõik ainult paha uni! Kui ta võiks ärgata oma mugavas voodis Koivumäel ja kuuleks ema armsa hääle oma voodi ääres!

¹) oli nõus.

„Pead end tüdrukuks riietama“ . . .

Videvikus astus Madleena-tädi tuppa, riided käsivarrel. Ta püüdis teha oma kareda hääle hästi sõbralikuks.

„Kaarle arvas, et sa pead end tüdrukuks riietuma,“ sõnas ta. „Siin on kõik, mis tüdruku riietamiseks vaja.“

„Tüdrukuks!“ hüüdis Olli. „Ei ilmaski! Mina ei või tüdrukuid sallida. Mina peaksin endale seeliku selga panema! Olgu või . . .“

„Sa pead!“ ütles Madleena-tädi. Nüüd polnud ta hääle sugugi enam sõbralik. Kuid Olli oli järeleandmatu. Ta ei lähegi üldse reisile, kui ta ennast tüdrukuks peab riietama.

Madleena-tädi läks Kaarlet kutsuma.

Ära aja vastu, kuule, Olli-pojukene,“ ütles Kaarle erksalt ja sõbralikult. „Sul ei aita muu nõu, kui pead järele andma. Kui sind kinni võetakse, siis tekib mul palju halbust sellest, et olen

püüdnud sind põgenemisel aidata. Stokholmis võid jälle poisiks riietuda.“

Olli ei pannud enam vastu. Tema, kes polnud kunagi õppind teiste sõna kuulma, tundis, et peab Madleena-tädi ja Kaarlest lellepoja vastu olema sõnakuulelik. Ta laskis siis vastumeelselt end riietada. Ja pea ta oligi sootuks muutnud oma välimuse. Nägus tütarlapse reisiülikond kattis ta peeni liikmeid — Oli oli nimelt väga peen ja kõhetu — nagu helliltatud lapsed kunagi — ja tiheda looriga varustatud päakate varjas ta lühikesi juukseid. Ta oli tõesti päris peen ilus tüdruk.

„Ja nüüd teele,“ kiirustas Kaarle. „Hobused on juba trepi ees.“

Kui Olli astus alla pimedasse õue ja nägi kaetud tõlla trepi ees, valdas teda äkki imelik kartus.

„Mina — ma tahaksin sõita enne koju jumalaga jätma,“ kogeles ta. „Isa ja ema on vististi väga mures.““

„Me kirjutame neile Stokholmist,“ ütles Kaarle lühidalt ja tõstis poisi ilma pikema jututa tõlda. Ise istus ta kõrvale ja viipas kutsarile. Hobused läksid liikvele. Olli jõudis näha veel vilksukese Madleena-tädi pahasoovivast näost, siis jäi Harmala nende seljataha.

Nad kihutasid kogu öö peatumatult. Alles hommikul seisatusid nad hobuseid puhkama, kuid Kaarle manitses Ollit ilusti tõllas istuda, et keegi teda ei näeks. Olli pani ägedasti vastu, ta vilgas loomus kannatas pikast ühes kohas istumisest. Kuid Kaarle oli järsk ja oli osand Olli politseimeistri ja säädu-sega nii ära hirmutada, et väike isemeelne poiss viimaks alandlikult nõusse jäi ja istus kogu selle aja, mil hobuseid joodeti ja puhati, kääras tõlla nurgas, kus uni ta lõppeks tabas.

Alles õhtupoolikul saabusid reisijad Turu linna ja sõitsid otsekohe laevasilda. Kaarle talutas Olli, kes tüdruku-riides kohmakalt liikus, laeva, ostis pileti ja sulges poisi kajutisse. Siin ta sai siis olla kogu tee, tekile ta ei pääsnudki. Kaarle teatas lühidalt kajutipuhastajale, et ta väike reisikaaslane oli rõugesse haigeks jäänd, ja sundis ta heitma voodisse.

Väik-sinisena sätenas meri, kui laev Stokholmi sadamasse jõudis, ja Kaarle ning Olli astusid teiste reisijate hulgas maale. Olli oli kahvatu, ta pää oli tuim ja raske, olgugi et ta suurema osa teekonnast oli magand. Kaarlest lellepoeg oli annud talle merehaiguse vastu mingit rohtu, mis ta raskesse unne oli pannud, ja ta oli ärgand alles siis, kui Stockholm juba merest paistma hakkas.

Karastav õhk värskendas teda, ja rõõmus, et ta nüüd ometi kord jälle sai vabasti liikuda, istus ta lellepoja kõrvale tõlda. Nobedasti läks sõit hästikivistatud tänavail. Olli nägi kuningalossi, Ritterholmi kiriku ja palju muid toredaid ehitusi. Ta oli nii innul kõigest nähtust, et ei märgandki, kuidas ta reisikaaslane muutus üha süngemaks ja harvasõnalisemaks. Vähehaaval uhked ehitised läksid ikka lihtsemaks ja madalamaks, tänavad kitsenesid, oli selgesti näha, et läheneti linna-agulile.

Kui veel mõni aeg sõidetud puudulikult kivistatud tänavail, peatus sõiduk inetu, viltuvajunud puumaja ees. Kaarle astus tõllast välja, et vaadata, kas maja number oli õige.

Jõuk rämpseid, viletsasti riietatud lapsi kogunes tõlla ümber. Nähtavasti olid nii uhked sõidukid neil paigul haruldane asi. Uudishimulikult sihtisid nad peent härrat.

„Oleme päral,“ ütles Kaarle Ollile.

Olli vaatas talle hämmastunult otsa.

„Mis me siin teeme?“ küsis ta. „Nii-suguses majaehitises?“

Lellepoeg kortsutas kulmu. „Minul on siia asja,“ lausus ta lühidalt.

Ta pöördus laste poole, küsides kingseppmeistri Simolini korterit. Lahja poiss, kelle sasis juuksed üle otsaesise ripnesid ja ihu oli täis vistrikke, astus teiste hulgast esile.

„Küllap ma viin härra ja mamsli sinna, kui saaksin kümme ööri,“ sõnas ta.

Tulipunasena pöördus Olli poisi poole:

„Mina pole kellegi mamsel,“ lausus ta ägedasti, „mina olen poiss.“

Kogu lastekari pani valjusti naerma. Kuid Kaarle viipas käskivalt poisi pääle, kes salaja ta selja taga Olli üle irvi-

tas, kuid välknobedasti oma larvi¹ muutis vaganöoliseks, kui võõras härra ta pääle vaatas.

„See teab härrale küll teed juhatada,“ hüüdis teised poisid neile järgi, „see on Simolini Janne.“

Üle räpase, haisva hoovi mindi vandanasse purulagund majja ning piki pimedat treppi alla keldrikorrale.

Janne tõukas ukse lahti ja hüüdis:

„Mamma, siin on võõraid!“

Tuba oli poolpime, kuid sellest hoolimata torkas kohe silma suur mustus ja korratus, mis siin valitses. Laua ääres istus paks eit, rüübates kohvi kõrvata tassist. Võõraid nähes laskis ta tassi kähku lauale ja löid käed kokku, kui neid pilgukese oli silmitsend.

„Oi jeevel!“ hüüdis ta heleda häälega sügavasti kniksutades, „see on ju Harmala noorhärra ise.“

„Ons Simolin kodu?“ küsis Kaarle.

„On, on küll. Ta on siin kõrval värkstoas. Simolin, Simolin, tule kähku siia, siin on härraskülalisi. Tooli päält eest ära, lontrused, et armuline härra võiks istuda.“ Ta pühkis põllega tooli, tõugates lapsed minema, kes, sõrm suus, võõraid vahtisid.

Simolin astus sisse, nahkpõll ees, pühkides käsi vastu pükse. Ta oli väike lahja mees, kelle punane nina ja pisikesed kõõrivad silmad kohe esimesel pilgul äratasid Ollis vastumeelsust. Ta kummardas ja küürutas koera alandusega.

„Poleks ma kunagi uskund, et Harmala armuline härra ise astub minu viletsa ja madala katuse alla.“

„Mul oleks Simoliniga natuke asjaõidust,“ segas Kaarle end kingseppmeisteri sõnavalingusse.

„So-soo, või nii. No minge siis, lapsed, välja ja sina ka, Fiina. Oi, Kaarlehärral on seltsi ka kaasas, nii nägus preilike. Istuge, väike preili.“

„Pole mina kellegi preili,“ kähvas Olli, heites vihase pilgu ukse kõrval turtsuva Janne pääle.

„Rahustu, Olli, küll ma seletan Simolinile selle asja. Mine maadamiga sinna teise tuppa,“ käskis Kaarle vihase häälega.

¹ larv — mask, nägu (halvas mõttes).

Olli alistus. Imelik, kui rangeks Kaarlest lellepoeg äkki oli muutund. Harmalas oli ta olnud päris lahkus ise.

Kingseppmeister Simolin ja ta naine olid soomlased. Simolin oli olnud Harmalas kojameheks ja Fiina üle kümne aasta mõisa köögitüdrukukuks. Sääli olid nad naitund, ja Simolin, kes ka kingsepatööd oskas, hakkas päris kingseppametit pidama. Aga et teda ümbruskonnas hakati mõnesuguste halvalaadiliste krutskite pärast kahtlustama, arvas ta paremaks siirduda oma perega teispoole Läänemerd. Madleena-preili, kelle lemmikud kingsepp ja ta keelik naine alati olid olnud, aitas neid niihästi kui võis. Aegajalt saatis Fiina vanale preilile alandlikke kerjakirju. Simolinid elasid alalises rahahädas.

Simoliniga kahekesi jäänd, sõnas Kaarle:

„Olete jälle rahapuuduses, Simolin, otsustades selle kirja järele, mille Teie naine mu tädile saatis.“

Simolini punetavale näole levis murelik ilme.

„Ah nii, armuline noorhärra, me olime liig julged, kuid Fiina, kes tunneb armulise preili lembat südant — — —“

Kaarle katkestas ta kõne.

„Kuigi ma seda ei salli, et tüütate preilit alaliste rahanurumistega, tahan teid seekord siiski aidata. Ent minagi tarvitsen teie abi, muidugi teatud tasu eest,“ lisas ta uhkesti juure, kui teenistusvalmis kingsepp ruttas talle ilmutama oma tänu ja truualamlust.

„Meie, Fiina ja mina, teeme kõik, mis armuline härra ja armas vana-preili meilt iganes soovivad.“

„Hüva. Mina tõin poisi ühes, selle, kes siin kõrvaltoas on.“

„Ah soo, või poisi, mina pidasin teda preiliks,“ ütles Simolin segaselt.

„Tema on poiss, teie naise õepoeg, saate aru?“ sõnas Kaarle tohmund kingsepale paljutähendavalt otsa vaadates, kes seisis, silmad püsti, nagu elav küsimismärk.

„Andke andeks, armuline härra, kuid meie Fiinal ei olnud õde, ainult kolm venda oli, needki õige lurjused.“

„Olgu, ta on siis teie naise vennapoeg. Ta isa ja ema on surnud, ja te

„Mul oleks Simoliniga asjaõidust“ . . .

olete võtnud vaese orvukese oma kasvatada. Võite ise talle mistahes nime panna. Ta küll ise väidab olevat minu lellepoeg Kuivumäe mõisast, kuid selles ta eksib.“

Juba sigines kingsepa imestusest tohmund näole kaval naeratus.

„Andke andeks, armuline härra, et ma asjast kohe aru ei saand. Või see poisimolkus ütleb olevat end Koivumäe paruni laps? Tõsi, jah, tal peab küll olema sellealane poeg. Aga mis siis, kui poiss jääb oma arvamise juure ja oma valesid teistelegi kõneleb?“

„Siis te ähvardate teda tapmise pärast politsei kätte anda. Ta on tapnud Koivumäe valitseja poja.“

„Issakene! Aga ega see ometi tõsi või olla!“

Kaarle härra kehtas kärsitult õlgu.

„Teie aru on silmnähtavalt tuhmund,

Simolin,“ sõnas ta. Pilgu aega mõtelnud, lisas ta juure:

„Mulle ja minu tädile on tähtis, pea-aegu vältimatu, et see poiss ei esineks Koivumäe pärijana. Ta olemasolust ei saa keegi teada, kas mõistate, ei keegi. Ta on surnud, on kadunud inimeste teadvusest. Teie asi on hoolt kanda, et ta varjul püsib, mina hoolitsen selle eest, et ta ise, vähemalt mitte lähemal aastail, endast midagi ei ilmuta.“

„Härra võib minu päale kindlasti loota, olgu aga üsna rahulik. Simolin pole eilse tedre poeg, kes ei tea, mis ja kuidas tuleb niisugusel puhul talitada.“

Ta naeris tasakesi käsi hõõrudes.

„Ma muidugi maksan teile ta ülalpidamise raha,“ kõneles Kaarle edasi. Ta laskisajakroonilise sedeli lauale. „Sest jätkub esialgu.“

Kingsepp haaras ahneil sõrmil raha.

„Aga kui ta sureb! Ses linnaosas möllavad haigused, ja poiss näib olevat kaunis nõdrake,“ sõnas ta, liües luurava pilgu külalisele.

Harmala peremees pidas ta pilgu välja.

„Kui ta sureb, ega te siis sellega kahju ei saa,“ sõnas ta häält tasandades. „Ja ühiskonnal pole ta surmast ka sooja ega külma,“ lisas ta õlgu kehitades. „Ta tervis on alati olnud halb.“

„Muidugi pole tast tähtsust,“ lausus Simolin ilge naeratusega. Arvan, et poisile endalegi oleks parem maha surra. Ta näib õige väetikene.“

„Kuid pidage meeles, ei mingit vägivalda,“ sõnas Kaarle äkki. „Ei midagi, mis põhjust annaks politseil asjasse segada. Keelan selle valjult ja kategooriliselt.“

„Mõistan,“ sõnas Simolin alandlikult kummardades.

Kaarle tõusis minekuks.

„Pidage meeles, mina nõuan kõige kindlamat vaikimist nii teilt kui teie naiselt. Fiina oli enne alati, niipalju kui mäletan, õige suilas¹⁾ ja keelik, ja teie, Simolin, olete suur viinanina. Talitsege oma keelt!“

„Hoo, härra olgu üsna mureta. Küllap Fiina suu oskab pidada, kui ra-

¹⁾ Suure suuga, latraja.

A. Dürer

Vanamees

A. Dürer

Madonna

hast jutt on, ja mis minusse puutub, siis Simolin juba ennast oma jutuga kinni ei mässi.“

Kaarle lõpetas jutlemise. Ta kutsus Olli enda juure ja lastes käe poisi õlgadele, lausus ta tõsiselt:

„Ma lähen nüüd tähtsaid asju ajama, ega või sind kaasa võtta. Pead jääma seniks siia nende sõbralikkude inimeste juure. Simolin on soomlane, tubli ja ustav mees, Harmala endine elanik. Maadam hangib sulle poisi riided. Ole siis ilusti, kuni tagasi jõuan.“

Ollil polnud põrmugi lusti jääda siia räpasesse kingsepa kodusse. Härdalt palus ta luba lellepojaga ühes linna tulla, kuid see oli järeleandmatu. Lühidalt jumalaga jätnud, läks Kaarle minema. Simolin saatis ta trepikotta, kus võõras veel mõne aja temaga tasakesi juttu ajas.

Olli ootas lellepoeaga kogu päeva suure igatsusega. Talle ei meeldind siin

Simolini juures. Kingsepp ja ta naine olid tüütavalt familjäärsed, ja poisid, Janne ja Kalle, olid toored ja kasimata suuga.

Jõudis õhtu, kuid Kaarlet polnud kuulda. Selleasemel tuli Simolinile kiri, milles oli väike paberilipakas ka Ollile. See sisaldas vaid järgmised sõnad:

„Olli, ma olen saand teate oma lähedase sugulase surmast ja pean veel täna õhtu Soome tagasi sõitma. Pean paremaks, et sa Simolini juure jääd, kuni tagasi tulen. Siis on mul loodetavasti häid uudisi sulle. Julgust siis, mu poiss, nädala või paari pärast võid loodetavasti koju tagasi tulla. Ja pea meeles, et oled luband vaikida.“

Kiri oli ilma allkirjata, kuid Olli mõistis hästi, kellelt see oli. Ta läks pööraseks vihast ja meelepahast. Kuidas Kaarlest lellepoege ometi võis jätta ta siia säärasesse pessa! Ja üsna üks!

See oli häbematu, südametu! Ta tormas uksele, kuid Simolin astus kähku talle ette.

„Kuhu nüüd?“ küsis ta irvitades.

„Mina tahan ära minna,“ kostis Olli vihaselt.

„See asi ei lähe läbi, Kaarle härra on käskind meid teie eest hoolt kanda.“

„Temal pole minuga tegu,“ vastas Olli uhkelt. „Mina tahan koju minna, oma koju Koivumäele.“ Nende sõnadega hakkas ta kõigest jõust ust tõmbama.

„Tasa ikka, tasa, kulla preili,“ ütles Simolin pilkavalt, ja kummardades poisi poole oma vastiku lõusta, sosistas ta:

„Kas teil nii rutt on politsei kätte sattumiseks?“

Olli käed lasid ukselingi lahti, silmad hirmust pärani, vahtis ta kingsepale näkku.

„Politsei kätte!“ kogeles ta.

„Just, just,“ kõneles Simolin irvitades, „on kõige parem ettevaatlik olla. Stokholmi politsei on kõvakäeline, ja ehk on väikesed linnud jõudnud juba siia ka teate tuua Soomes tehtud veretööst.“

Olli pää vajus rinnale. Sõnatult alistus ta kingsepale, kui see tehtud sõbralikkusega käskis teda riidest lahti võtta ja magama heita.

Simolinska tegi talle puusohvale aseme ja võttis ta riided endale.

„Nende eest saab oma paarkümmend krooni,“ pomises ta. „Ja poisile annan Janne vanad püksid.“

(Järgneb).

A. Dürer

Madonna

A. Dürer

Püha öö

Albrecht Dürer.

Kuuendal aprillil möödub nelisada aastat sest ajast, kui suri Saksa renässansi suurmeister Albrecht Dürer. Ta kodulinn Nürnberg valmistub hooltsasti suurile juubelipidustusile ja kogu kunstimaailm pöörab jälle korraks pilgu tagasi nendesse aegadesse, kus Nürnbergi kuldsepapoeg Albrecht sai oma kodumaal samaks, milleks olid Itaalias Rafael, Michelangelo ja rida teisi suurmeistreid.

Albrecht Dürer sündis maikuu aastal 1471. Ta õppis isa ametit — kuldsepatööd — ja viieteistkümnenaastasena ei suutnud ta enam kuidagi panna vastu sisemisele lõpulikule käsule — saada kunstnikuks. Dürer saab tolleaegse suure Nürnbergi meistri Michael Volgemuti õpilaseks.

1490. aastal algavad ta rännuaastad. Neli aastat reisib ta ringi ja vaatab kõike tähelepanavat.

Martin Schongaueri pildid Kolmaris said noore meistri suurimaks elamu-

seks. Nürnbergi tagasipööramisel astub ta ühe tolle linna kodaniku tütreaga abiellu. Nähtavasti samal ajal ta tutvub ka Itaalia kunstnikkude töödega. Igatahes 1495. aastal ta käib Itaalias. Ja aastail 1505—1506. ta uuesti on uurimas ja õppimas säälpool Alpisid itaallaste suurteoseid. Sellele järgneb pinev ja viljakas töö kodumaal. Veel kord aastal 1520—1521 läheb ta viiekümneaastasena kunstireisile — seekord Hollandisse. Pärast seda ta seisab eriti lähedal reformatsioonimõttele ja tegelastele. Seitsme aasta pärast sureb ta.

Düreri mitmekesisus on üllatav. Samuti nagu ta itaallastest ametvendade Leonardo da Vinci ja Michelangelogi oma. Leonardo oli maaliija, skulptor, kirjanik teadlane, insener. Michelangelo ehitas, maalis, raius ja luuletas. Dürer päälle maalimise oli imestusväärne graafik. Päälle selle ta tundis hästi ehitus- ja raidekunsti, oli asjatundja sõjaasjanduses ja kindluseehituses.

A. Dürer

Joonistus

A. Dürer

Ehitusmeister

Heinrich Wölfflin ütleb järgmist Düreri kunstist: „Düreri maalingute seas portreed on sügavaimat muljet avaldavad. Düreri päädega kokku puutudes mõju jääb alati samaks, need on meelelis-vaimsed vormiväljendused. Kui aga inimkujust kasvab suurem karakterfiguur, nagu Müncheneri apostlipiltides, siis seisame otsekui ilmutuse ees, mis kauaks võtab meeled vangi. Ühegi teise kunstniku ees pole säärast tunnet nagu siin. Tundub, et selle meistriga oleksid võind kõnelda igast asjast. Ta tõis on säärane eriline jõud, teravus ja nägemisselgus, et kõiki asju siin usud nägevat otse nagu esimest korda.“

Maalingute kõrval Dürer on loond lõpmatu hulga graafilisi töid, millistest eriti laialt tuntud ta puulõiked, kus ta näitas samasuurt tehnilist oskust ja meisterlikkust nagu maalinguiski.

Kuidas see suur oskus mõjus kaasaegsetesse, sest kõneleb ilusa näite meie päevini säilund lugu.

Kui Dürer 1506. a. Veneetsias oli maalind „Roosikrantsipeo“, tuli ka vana Giovanni Bellini tööd vaatama. Bellini kiitis Veneetsia parimate kunstitundjate juuresolekul väga Düreri töid ja tahtis ühe neist osta endale. Düreri peen maalimisviis, eriti ta juustemaalimine imponeeris väga Bellinile. Veneetsia vanameister palus seepärast Dürerit anda talle üks neist peenist pintsleist millega Dürer maalib juukseid.

Dürer ulatas talle valimiseks peotäie lihtseid harjaspintseid. Bellini arvas, et Dürer ei saand ta palvest aru ja kordas selle. Nüüd seletas Dürer, et tal lõepoolest pole muid pintsleid pääle nende ja Bellini sai aru, et asi ei seis pintsleis vaid kuski mujal.

Konstantinoopoli koerad.

Mark Twaini humoristlikest reisikirjust.

Usun peaaegu, et kuulsaid Konstantinoopoli koeri kirjeldatakse vales valguses ja isegi laimatakse. Ma pole nendest midagi muud kuulnud, kui et nad salkadena ümber hulguvad ja kohati tee sulevad, et nad vormiliselt korraldatud rügementidena ja kompaniidena otsustavates ja veristes lahingutes võidavad, mis neile vaja, ja lõppeks, et nad öösiti matavad kõik teised hääled oma hirmsa ulumisega. Koerad, keda ma omal peatusel Konstantinoopolis nägin, ei või olla samad, kellest olen lugend.

Neid näed küll igal pool, kuid mitte suurte salkadena. Suurem arv, mida märkasin, on kümnest kuni kahekümneni. Suurem osa neist magab nii öösi kui päeva. Kes ei maga, need näivad seda väga igatsevat. Kunagi elus ei ole näind ma sääraseid haletsemisväärseid, nalginuid, viletsaid ja murelikult vaatavaid loomi. See oleks puhas pilge, kui nendest rääkida, et nad midagi vägivallaga endale võtavad. Neil jätkub vaevalt jõudu ja tahtmist üle tänava minekuks. Nad on kärnas, paises, katkutud karvaga, ja mõnikord kohtad looma, kellel karvad pikkade, teravalt piiratud ribadena välja langenud, nii et ta nahk näeb välja maakaardina. Nad on kurvemad kõigist loomadest, vastikud, siiski kaastundmust äratavad.

Nende nägudel on alati lootusetu rõhutuse ja kurva-meelsuse ilme. Karvast paljad paigad koerte turjal on Konstantinoopoli kirpude tallermaaks. Kirbud eelistavad niisuguseid koeri ja mitte asjata. Nägin üht seda sorti koera üles hüppamas, et kirpu purra, kuid ta tähelepanu pöördus korraga kärbsele, kelle ta ka tabas. Kirp imes koera nähtavasti õige valusalt ja see tegi lõpu koera kavatsustele kirpu kinni püüda. Ta heitis kurva pilgu kirbule, teise kurva pilgu paljale nahale, õhkas siis ja lasi oma pää käppadele, alistudes oma kurvale saatusele.

Koerad magavad igal pool tänava-
tel, kuhu aga lähed. Nad ei kuulu kel-
lelegi ja ka enda vahel neil ei ole sõp-
russidemeid. Aga nad jaotavad linna
kindlateks ringkundadeks. Iga ring-
konna koerad, olgu nad suured või väi-
kesed, peavad jääma selle piiridesse.
Häda koerale, kes oma ringkonna piiri-
dest üle astub. Naabrid teeksid ühe
sekundiga lõpu tema elule.

Nõnda siis koerad magavad tänava-
tel. Minule teenivad nad teejuhtidena.
Kui ma näen, et koertel lastakse rahuli-
kult magada, kuna inimesed, lambad,
haned ja kõik teised liikuvad asjad
püüavad neist mööda minna, siis tean,
et see ei ole mitte suur tänav linna
keskel, kus asub minu võõrastemaja,
ja et ma pean minema edesi. Kesktäna-
vail näib nii olevat, et koerad on sää-
lvalvel, mis sellest tuleb, et nad on sun-
nitud teed andma voorimeestele ja mit-
mesugustele sõiduriistadele. Nende
valvelolekut võib nende nägudel kohe
mürgata, mida aga ei tule ette koertel
kaugematel tänavatel. Need magavad,
ei hooli millestki ja ei laseks oma rahu
rikkuda ka siis kui sultan ise tahaks
sõita mööda.

Ühel kitsal põiktänaval (laiu täna-
vaid õieti polegi Konstantinoopolis)
nägin kord kolme koera magamas. Nad
lamasid jalga kaks üksteisest põiki üle
täna. Korraga tuli seda tänavat möö-
da suur lambakari, kus vähemalt sada
looma oli. Lambad jooksid otse koerte
pääle. Need tõstsid pääd laisalt üles,
tõmbusid veelgi rohkem kerra, kui lam-
bad oma jalgadega neid puudutasid,
tõmbasid õhates hinge ja panid rahuli-
kult jälle pikali. Kui lambakari möö-
dus, aevastasid koerad tolmupilves, aga
ei liigutand oma keha paigast tollivõr-
ragi. Mõtlesin ikka, et olen laisk ja aeg-
lane, aga Konstantinoopoli koertega
võrreldes olen ma siiski kiiraurik.

Koerad on linna koristajad. See on
nende amet ja ühtlasi ka õige raske.
See on ka, mis neile kaitset annab. Po-
leks koerad mitte nii kasulikud linna

hirmsate tänavate puhastamisel, siis oleks neid raske sallida. Nad söövad kõik, mis neile aga ette juhtub, melooni koorest ja rikkiläinud viinamarjast kuni oma surma saanud kaaslasteni ja sõpradeni. Siiski on nad ikka kõhnad, ikka näljased, ikka rõhutud.

Inimesed hoiavad neid; koera surmamist — seda ei tule üldse ette. Räägitakse, et türklastel on sündimisest päritud põlgus vaikiva elava olevuse hukkamiseks. Aga nad käituvad nendega halvemini. Nad tõukavad jalgadega, löövad kividega ja kõrvetavad kuumaga veega neid õnnetuid olevusi peaaegu surmani, aga lasevad neil elada ja kannatada edesi.

Kord tuli ühele sultanile mõte hukata linnas kõik koerad ja ta käskiski asuda sellele tööle. Rahvahulgad tõstsid aga nii suure hirmukisa, et koerte hävitamine tuli panna seisma. Hiljem tahtis ta koerad saata välja üksikule

saarele Marmori meres. Seda ei takistand rahvamass, ja paar laevatäit koeri saadetigi ära. Kui aga kuulda saadi, et ükski koer ei jõudvat saarele, vaid kõik hukatavat meres, tõusis jälle põrgukära, ja ka koerte üleviimine tuli lõpetada.

Nii jäid koerad rahulikult tänavate peremeesteks. Ei või siiski kinnitada, et nad öösi rahu ei riku oma ulumisega või et nad inimeste kallale ei tungi, kes ei kannu punast mütsi. Ütlen ainult, et oleks autu minu poolt süüdistada koeri sündmatusis, mida ma ise pole näind ega kuulnud oma silmaga ja kõrvaga.

J ä r e l m ä r k u s. See kirjeldus käib Konstantinoopoli koerte elu kohta aastat 30 tagasi. Tänapäev on linna keskohtades asi palju paranenud, aga agulites võib kõike sedasama näha, mis kuulus humorist tabavalt üles märkinud.

Van Gogh

San Murezzan.

Olümpia talimängud Šveitsis.

Šveits on kogu maailmas enam tuntud kui seda võiks arvata ta pindala ja elanikkude arvu tõttu. Juba ainus Pariisi või Londoni taoline ilmalinn ületab elanikkude arvult nim. alpvabariigi. Šveitsi kuulsus põhineb päämiselt ta natuurkauniduste rikkusel.

Olümpia talimängud, järjekorralt teised, peeti veebruaris Šveitsis St. Moritzis, mis Graubündeni kontoni metropol. Graubündeni kanton oma 7184 km² moodustab 1/6 kogu Šveitsist ja on mägestiku keti südames asuvana esmajärguline alpikanton. Ligi pool Grau-

bündeni maa-alast on kõrgemägestik paljuviirulise gletšerite maailmaga, kaudude alpijärvede ja arvukate metsikute mägiojadega. Elanikke Graubündeni kantonis loetakse 120.000, mille juures konfessioonilt võrdselt katoliiklasi ja protestante. Pool elanikkunnast kõneleb saksa keelt, kuid kolmandik — 40 tuhande ümber — on alal hoidnud rahvaliku ladina keele, mille kaasa töid roomlased a. 15 e. Kr. sündi aset leidnud Graubündeni vallutamisel rooma leegionidest. Seda Graubündeni 150-nes orus mitmel dialektil kõneldavat ladina keelt nimetatakse praegu „räto-romaanikeeleks“, mis pakub keeleteadlastele rikkalikku ainet.

Graubünden oma ilmakuulsate kuurortidga, millest eestkätt nimetada St. Moritzi (romaanikeelselt San Murezzan), Davosi ja Arosat, on välismaalastest enamkülastatav Šveitsi osa. See tõttu ongi Graubündeni elanikkude suureks majanduslikuks tööalaks hotelliindusrii. Graubündenis on kokku 125 kuurorti 600 hotelli, pansioni ja sanatooriumiga, milles 30.000 söngi võõrastele.

Mägestikuorgudest on Graubündenis kujunenud peaaegu labürint, millesse pääsemine ja edasiliikumine vanematel aegadel oli raskus, mida tuli võtta otse omaette ülesandena. Iga kitsas org kõrgete mägestikuseintega on kui väike suletud maailm, kust väljapääs raske ja liikumiseavarus hoopis teistlaadne sellest, millega oleme harjunud legendiku elanikkudena. Kaugused, mis meie mõõtudel tühised, löid säääl ülepääsmatute mägisente tõttu võitmatutena näivaid takistusi mõne küla elanikkude läheneamiseks teiste omadega. Sellest tingituna on Šveitsi mägikülade elanikkudes märgitud mõningaid nende elamiskohast põhjustatud iseäraldusi. Mägestiku lõunapoolse oruküla elanikud on päikseküllusest tõmmud ja loomult rõõmsa elavusega, kuna põhjapoolse oru omad päiksenappuse tõttu seevastu kahvatud ja loomult tunduvalt flegmaatsemad eelmistest.

Praegu on see vanaaegne olukord Alpides muutunud kõige põhjalikumalt.

Mägestiku kaugemadki kohad on tehtud hõlpsalt kättesaadavateks mugava liikumisega elektrirongidel. Üksiklastest mägiküladest on saanud luksuskuurordid, millesse pääsemine raha olemasolul pakub vaid mõnu. Graubündeni ühendab ülejäänud Šveitsi ja välismaadega eriline raudteevõrk — Rhätische Bahn, mis on oma ehituselt tehnikaimesid. See raudtee väärib sõitmist võrdsel määral ta vaatlemise ja sõidusihi pärast. Täiel ulatusel elektrifitseeritud Rhätische Bahn oma 277 km. pikkusega sai lõpuliikult valmis vast a. 1913 ja läks maksma 120 miljonit franki (9 miljardit senti) — kantonile iga elaniku kohta seega keskmiselt 1000 franki (75.000 senti). Elektrirongide liikumise kiirus on keskmiselt 35 ja maksimaalselt 45 km. tunnis. Tee 277 km. pikkusel on 81 tunnelit, mille omakordne pikkus kokku üle 30 km. Sildu on teel 376 ja nendel on teed ligi 10 km. pikkuses. Tee lähtepunkt asub 527 mt. üle merepeegli ja lõpp 1823 mtr. kõrgemal merepinnast.

Olevat tõendus, et Püha Mooritsat kui tervisevee allikate asukohta on tuntud juba 3000 aasta eest. Selle kinnituseks on leitud mitmesuguseid asju pronksajast. Keskajal rajas Sankt Moritzi kuulsuse uuesti tolaaegne arstiteadlane Theophrastus Bombastus Paracelsus. Praegu on alalisi elanikke Sankt Moritzis vaid 2615, kuid „küla“ neljakümnes hotellis, millest mitmed kuni kümnekordsed suurehitused, on ruumi 6000-ndeale võõrale. Olümpiamängude ajal olid kõik võõrastemajad täidetud viimseni. Kohal oli 25 rahvast oma sportlaste ja spordihuvilistega. Erakordse tugevusega oli esindatud ajakirjandus, nimelt kõigist viiest ilmajaost ja tervelt kolmesajapäälise koguga.

St. Moritz asub 1856 meetrit merepinnalt ja on kõige kõrgemaid alpikuurorte. Hooaeg St. Moritzis kestab pea läbi aasta ja on intensiivselt lähidalt võrdne nii talvel kui suvel. Lisaks oma sennisele suurkuurordi kuulsusele sai St. Moritz olümpiamängudega rahvusvahelise spordilma tähelepanu objektiks. St. Moritz on otse võrratu võimaluste poolest, kus suurejooneline loodus se-

guneb kõigi sportlike ja seltskondlike soovidega. Harilikult kodanikult nõuab suusatuur 2000 meetri kõrguses, mis keha tublisti väsitab, mõnetunnilist uinakut päale tehtud motsiooni. Igal hotellil on oma jääväli, mille eest hästi hoolitsetud ja mägestikupäikeses käes sädeleb heledalt. Paljud jalutavad või teevad saanisõitu. Igale vanadusele ja igale kehaehitusele pakub St. Moritz sportimise võimalusi. Järv, millel suvel harrastatakse kõiki veesporte, on talvel kohaks hobuste võiduajamistele. Toreda mägestikuraami tõttu on nende vaatamine kõitev. Madalmailt üles toodud hobused kannatavad algul suure vaevaga mägestiku õhku. Samuti tuleb inimestel harjuda mägiõhu ergutavusega.

Maailma parimaks talispordi rahvuseks osutus St. Moritzi mängudel Norra, kes kõigi võistlusalade kohta kokkuvõetult omandas kõige enam võituseid. Juba neli aastat varemalt Mont Blanc'i jalal šamoniis peetud olümpiamängudel olid norlased samuti esimesed. Norlastele järgnesid St. Moritzis ameeriklased ja rootslased, siis neljanda rahvuseks Soome ja viiendana Austria.

Eesti poolt võttis mängudest osa 2 meie kiirusutajat — A. Mitt ja Chr. Burmeister. Nende edu oli keskpärane ja pääleli alla meeste asetatud lootusi.

Kokku peeti võistlusi St. Moritzis kaheteistkümnel alal, millest üheks rängemaks oli suusamaraton 50 km. pikkuse võistlusmaaga. St. Moritzi ilmastiku katastroof, mis laineid löi üle maailma, sündis just suusamaratoni päeval. Šveitslaste kinnitusel oli katastroof järsu sula näol sarnane, mida ei oleks võinud ette arvata ka kõige hullem fantaasia. Šveitslane lausus: „Kui oled siinse 2000 meetrit kõrgel mägedes asuva Engadini tasandiku laps ja palju aastaid igal talvel viibinud siin üleval mägedes, siis tuleb praeguse sula nägemisel mõlema käega haarata pää ja küsida, kuidas sarnane asi üldse on võimalik.“ Selliseid anormalseid ilmastikuolusid kesktalvel ei olnud St. Moritzis tuntud viimase viiekümne aasta jooksul kordagi.

Suusatajad läksid hommikul välja värsketena ja võitlushimulistena, kuna tagasi tulid finişi kui kaotatud lahingust — peaaegu surmani väsinud erakordselt pingutavast maastiku tõusust (üle 1000 meetri) ja ebasoodsast ilmast.

Võistluse lõpul muutus ilma päiksepais- te ja suveliku kuumuse tõttu minutist minutisse hullemaks. Viimased kilo- meetrid olid võistlejatele tõelikuks kan- natusteeks. Hele päike paistis ülevalt ja juba varjus oli 8—10" üle nulli. 41 startijaist tuli finiši vaid 30, millega iga nelja mehe kohta langes üks võitlu- ses. See võistlus oli validamaid kest- vussuusatuse, mida maailmas nähtud. Mitmel tugeval suusatajal tuli kannata- da janu, nälja ja väsimuskramptide käes. Soe ja kuiv õhk tekitas tugevat janu, mille petlikuks rahuldamiseks osa võist- lejaid tõstsid lumepootäisi suule. Tuge- vam kõigest võistlejatest oli võitja Per Erik Hedlund, Rootsi. Võidu päris ta suurel määral oma karujõu tõttu. Võist- luse üllatus oli, et kolm esimest kohta läksid rootslastele, kuna võitjateks en- nustati norlasi. Võitja Hedlundi aeg 50 km. kohta oli 4 tundi 52 min., järg- misel — rootsi laplasele Jonssonil 5 tundi 5 min. Maastiku ja ilmastiku raskust illustreerivad kõige paremini just need ajad. 50 km. suusatamiseks on 5 tundi palju — kui arvesse võtta, et rootslased oma kodumaal suurel Gustav Vasa ni- melisel suusavõistlusel, mille distants on 90 km., tarvitavad nim. maa katmi- seks 5½—6 tundi.

Teistel suusavõistlustel pärisid kõik esimesed auhinnad norlased. Märkimata ei saa jätta suusahüppeid, mis on ainu- laadne vaatepilt. Kõrgelt mäetrampliini- lilt hüpatas on suusahüpete kaugus vii- mase paarikümne aasta jooksul tõusnud mitmekordselt. Kuna varemalt kahe- kümnemeetrilised hüpped olid harulda- sed, on suusahüpete kaugus praegu tõusnud üle 70-ne meetri piiri! Hüppe- kaugus on seejuures mõistetavalt mõõ- detud horisontaalselt ja mitte hüppe- kurve järele, mis annaks veel suurema kauguse. Suusahüpete juures on nüüd välja kujunenud eriline stiil, mida ni- metatakse aerodünaamiliseks. Hüppaja lendab trampliinilt õhku päalmist keha kallutades ettepoole ja kätega weheldes kui lind tiibadega. Suusahüpped on muu kõrval ka kardetavamaid spordialasid, kus pahatihti juhtub meeste suurest julgusest tingituna kukkumisi, millel õnnetus ulatub kunni luumurdmiseni.

Kiiruisutamises kuulusid esimesed võidud soomlastele ja norlastele, kuna nende võimetele õige lähedale on vii- mastel aastatel rühkinud ameeriklased. Tugevam kiiruisutaja St. Moritzis oli nii nüüd neil aastat tagasi soomlane Claes Thunberg.

Jääpallis omandasid olümpiavõidu kaanadlased. See oli järjestikku nende kolmas olümpiavõit jääpallis viimase ka- heksa aasta vältel. Kaanadlaste mängu superioriteedi päämine saladus on nen- de uisutamiseoskus. Need mehed valgetes sviitrites, millel rinnal punasevärvi- line vahtraleht ja jääpalli alal maagili- sena tunduv sõna „Canada“, näivad ole- vat maailmale tulnud juba koos uisku- dega. Võib uskuda, et kaanadlased end ilma terasuiskudeta tunnevad palju abi- tumatena oma liigutustes ka lihtsal mul- lal kui uiskudel. Uisud ja jää on kaa- nadlaste põhielement ja selles on suu- rim vahe kontinendimeeste ja lombita- guste kaanadlaste võimetes. Kaanada järgmiseks jääpallis tuli Rootsi, kelle paremus teiste euroopa meeskondade seas oli täiesti selge.

Iluuisutamine valmistas austerlas- tele pettumuse. Nelj aastat tagasi Sa- moniis võitsid austerlased iluuisutamise kolmest alast kaks, kuid nüüd St. Mo- ritzis ei läind neil korda pääseda ühe- legi olümpiavõidule. Meesvõitlejatest võitis eelm. mäng. võitja rootsl. Gillis Grafström austerlase Willy Böckli ees. Mainida võib, et mõlemad esimesed on elukutselt insenerid. Naisvõistluse ilu- uisutamises võitis 16-aastane norlanna Sonja Henie, paarissõidus oli parimaks prantsuse paar Mlle Joly — Brunet. Ilu- uisutamine on väga artistlik ala, mis sisaldab rohkelt akrobaatikat. Vaatle- miseks pakub ta küllalt naudingut, na- gu seda on tähele panna juba meiegi ilu- uisutamise võistluste vaatajaskonnas, kel pealegi tuleb leppida võrdlemisi ka- sinate vaatepiltidega meie iluuisutuse nõrga rahvusvahelise kvaliteedi tõttu.

Olümpia talimängud San Murrezzanis keetsid kümme päeva. Alustamise tse- remoniisse kuulus 21 kahurpauku ja fi- naaliks lasti õhku 10 raketti.

Toomas Kivi.

P. Gauguin

Tahiitlanna

Igatsus.

Ma olen rahutu. Ma janunen kaugeid asju. Mu süda valutab igatsusest puudutada tumedate kauguste palistust.

Oh sina lõpmatu avarus, oh sinu flöödi meeletut kutset!

Ma unustan, ma unustan ikka jälle, et mul pole ju tiibu lendamiseks, et ma igaveseks aheldatud olen selle lapikese maa külge.

Ma olen unetu ja täis igatsust, ma olen võõras võõral maal.

Su hingeõhk tuleb mu juure ja soosistab mulle võimatuid lootusi.

Su keel näib kodune mu südamele nagu ta enese keel.

Oh sina eesmärk kauguses, oh sinu flöödi meeletut kutset!

Ma unustan, ma unustan ikka jälle, et mul pole ju tiivulist ratsut, et ma ei tunne ju teedki sinna.

Ma olen rahutu, ma olen rändaja omas südames.

Viivitavate mändide päikesepaisteliises udus — milline võimas kujutlus sinust saab elavaks taeva sügavuses.

Oh kaugeim eesmärk — oh sinu flöödi meeletut kutset!

Ma unustan, ma unustan ikka jälle, et ukсед ümberringi lukus on majas, kus ma üksinda elan.

R. Tagore.

P. Cézanne

Autoportree

Igapäev.

Hull-unist rõskust hingab varahommik:
 All jalge ruttavate kohkub jää. —
 Tuld ainustki ei tuksuvat siin näe,
 Kuuvalgel sädele ei lumelammik.

Pilv värvitu on ronind taevast taeva
 Ja, tüdind, tukkuma on jäänudki,
 Kuis tukub maju kari, tukub nii,
 Et ammu unustanud rõõmu, vaeva.

Tuul ükski elusana hiilib ringi —
 Nii kõrgele on nihkunud hange piir,
 Et päikesegi kahvatanud kiir
 Ei suuda tulistama väikseid hingi.

M. Strandberg.

Kahelambilise Reinartsvastuvõtja täiendamine.

Dipl. ins. E. Maltnek.

Reinarts-vastuvõtja tema algupärasel kujul on ainult lühikeste lainete (alla 600 m) vastuvõitmiseks. Pikemal lainel ei ole ta nii tundlik, peamiselt sellepärast, et tema reaktsioon ei tööta selle lainepiirkonnal nii hästi, kui lühikesil lainel. Kuid praegusel ajal, kus pikemal lainel (1000—2000 m) töötavad väga võimsad jaamad, võib neid ka Reinarts-vastuvõtjaga väga hästi kuulda. Selleks peame eelmises numbris kirjeldatud vastuvõtja pooli pisut ümber ehitama ja peame mähkima uue lisepooli 1000—2000-meetriliste lainete jaoks.

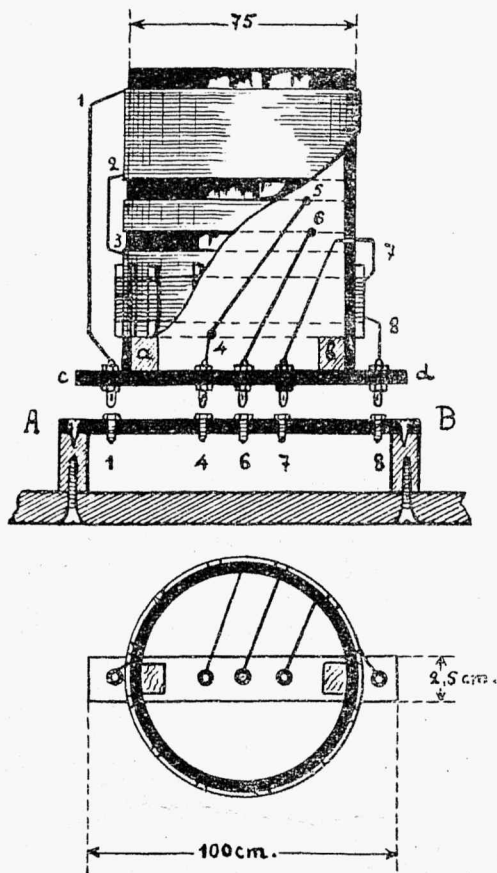
Materjalidest vajame:

- 1 isoliitplaadi riba 2,5 cm lai ja 13 cm pikk;
- 2 isoliitplaadi riba 2,5 cm lai ja 10 cm pikk;
- 1 isoleertorust poolialus 7,5 cm lai ja 12 cm pikk;
- 10 pooljala stiifti;
- 5 telefonipuksi;
- 75 m 2× puuvillaga isoleeritud traati 0,2 mm.

Kogu see materjal maksab 300—350 mk.

Kõige päält ehitame eelmises numbris kirjeldatud aparadi pooli sel kombel ümber, et pooli võiks hõlpsasti aparadist välja võtta ja tema asemele sama hõlpsasti panna teine — pikalainepool. Selleks vabastame pooli aluslaualt ja võtame tema juure tulevad ühendustraadid lahti. Nüüd kinnitame pooli alumise serva külge 2 puuklotsi a ja b (joon. 8). Nende külge kruvime ühe isoliitplaadi riba (cd), nii et see hoiduks kindlalt pooli küljes. Platekese keskjoone puuritud aukudesse kinnitame 5 jalastifti. Viimased peavad olema varustatud mutritega, mille vahele võib kinnitada pooli mähise traadi otsad; soovitav on, et neil poolijalgadel oleks banaan-stekkeri sarnane vetrudev ots. Joonisel 4 nummerdatud mähiseotsad kinnitame vastavalt nummerdatud (joon. 8) jalastiftide külge. Ilusam on, kui kõik need tühendustraadid lähevad poolisilindri sees kuni vastava jalani; selleks tuleb poolisilindrisse puurida mõni auk ning traadiotsad tõmmata silindri sisse. Mähiseotsad 4 ja 5 ühendame ühise jala külge, sest need otsad peavad ühenduma ühe ja sama juhega (võrdle joonis 7. eelm. numbr.)

Kirjeldatud pooli jalad pistetakse vastava poolipesa puksidesse. Viimase teeme 13

Joon. 8.

cm pikkusest isoliitribast, millesse kõigepäält puurime 5 auku, täpselt samas kauguses teineteisest, nagu poolijala stiiftide augudki. Et puurimine sünniks täpsemalt, selleks puuritakse plated cd ja AB (joonis 8) ühekorraga mingi peenikese puuriga (2—3 mm); siis alles puuritakse aukud üksikult tarviliku suuruseni. Poolipesa platsesse AB kruvime 5 telefonipuksi ning plate otsad kinnitame 3—4

cm kõrgustele puujalgadele. Pesa pukside külge kinnitame need juheotsad, mis pooli väljavõtmisel jäid vabaks. Tuleb ainult hoolitseda selle eest, et joonisel 7 näidatud juhed tuleksid vastava numbriga puksi juurde. On kõik juhed pukside küljes, siis krüvime poolipesa enese aluslaua külge. Sellega on meie vastuvõtja täiendatud ümbervahetatavate poolide jaoks.

Pikalaine pooli mähime samasugusele isoleer- või pappsilindrile nagu lühilaine omagi. Enne mähkimist kinnitame silindri otsa isoliitplatekese jalastiftidega täpilt samuti kui ülal kirjeldatud. Ka need stiftid peavad täpselt sobima poolipesa puksidesse. Mähiseks

tarvitame 0,2 mm jämedust traati kahekordse puuvilla isolatsiooniga. Mähkimine sünnib samas järjekorras ja samal kombel, nagu see kirjeldatud lühilaine pooli puhul. Ainult keerude arv tuleb märksa suurem: Sekundäär-mähis (1—2 ja 3—4, joonis 4) saab 2×90 keerdu (kokku 180); reaktsioonmähis (5—6) umbes 65 ja antennmähis (7—8) 60 keerdu. Kõik mähised on ühejämedusest traadist. Tuleb tähele panna, et mähkimine sünniks ikka ühes ja samas sihis ning et mähise otsad saaksid õieti nummerdatud (joon. 4) ja vastavatele jalastiftidele kinnitatud. Kui reaktsioon ei peaks „võtma“, siis tuleks reaktsioonmähisele 10—15 keerdu juure lisada.

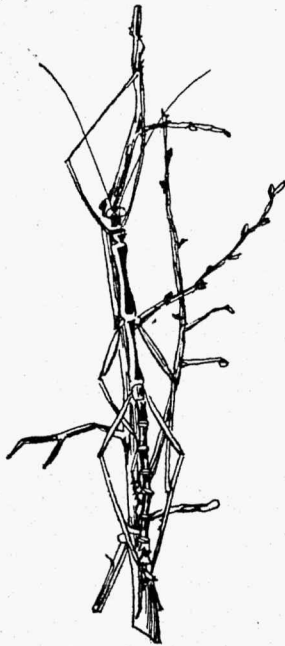
Peitepilte loodusest.

Kaitsevärv ja mimetism.

August Reiman.

Kaitsevärv etendab väga suurt osa loomade elus. Põhjamaadel elutsevad loomad on valged (jääkaru, jäärebane jne.), kuna kõrves seevastu jälle loomad on liivakarva. Ka mõned meie maa loomad saavad talve tulekul valge karva, kuna suvel nad on mullakarva. Niisuguseid näiteid võime tuua lõpmata palju.

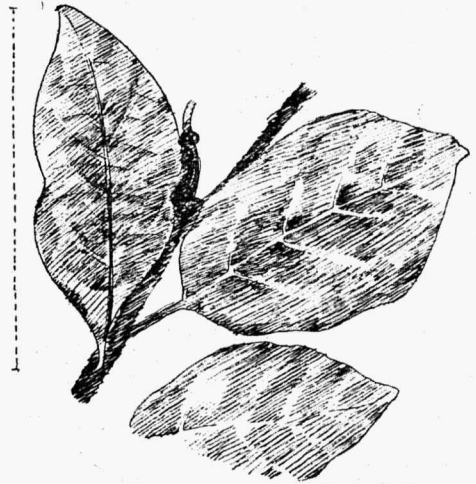
Ajame suvel mõnd eredavärvilist liblikat taga, aga äkki on ta kadund. Pika otsimise järel leiame ta istumas puutüvel, mille karva ta nüüd on. Ta endiseid eredavärvilisi alustiibu ei ole enam näha. Neid tiibu katavad puukoore karva hallid päalistiivad. Meie üllatus on suur, aga kohe kergib küsimus: Miks

Pilt 1.

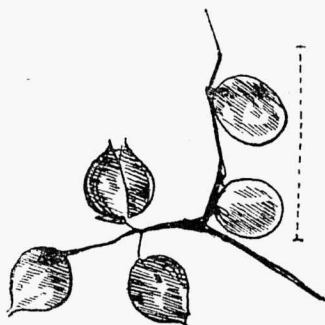
on liblikal teised tiivad kirjud? Nad võiks ju ka olla hallid nagu esimesedki.

Kirju liblikas tõmbab tagaajajate tähelepanu lennu ajal kergesti oma pää-

Pilt 2.

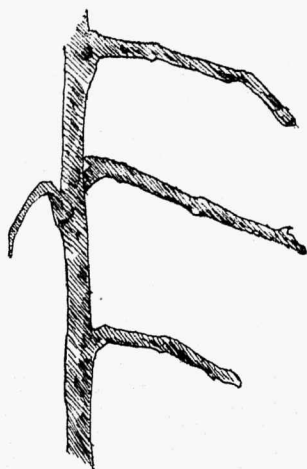
le. Kui aga liblikas end kuhugi ära peidab, seisab tagakiusajal ikka veel endine eredavärviline loom silmade ees ja ta läheb hõlpsasti mööda liblikast, kes oma kirjud alustiivad on ära peitnud. Säärane lugu on ka ööliblikatega.

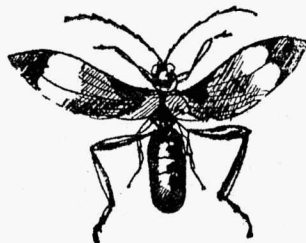
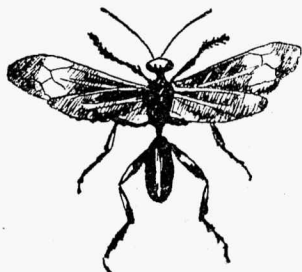
Pilt 3.

Pilt 5.

Pilt 4.

Pilt 6.

Värvimuutumisega käib kaasas mõnikord ka kujumuutus. Näiteks Lõunamaa raagritsikas, keda kujutab joonis 1, on üllatavalt sarnane kuivand oksale. Mõne troopikamaa liblika tiivad on sarnased puulehile. Juuresolev joonis 2 kujutab liblikat, kes istudes oksa küljes on ülisarnane puulehele. Ja et pettus oleks täielik, on näha nagu õigel lehel kunagi, vars ja lehesoonestik.

Joon. 4 näitab, kui hästi putukad hoolitsevad oma järeltuleva soo eest. Putukas on oma munad pannud isesugustesse kotikestesse ja need kinnitand puuotsa külge. Kotikesed on aga väga sarnased marjadele, mis säälsamas oksa

küljes ripuvad. Mõnede putukate röövikud on sarnased murdund oksakesetele. Joonis 4 kujutab üht röövikut ripumas puuoksa küljes. Tema kõrval olevad murdund oksad näevad peaaegu samuti kui röövik välja, nii et vahetege mine on õige raske (peaaegu ei saagi vahet teha). Mõnikord ei lähegi putukad oma varjamiskunstis nii kaugemale, vaid toimivad lihtsemalt. Näiteks öoliblikad panevad oma tiivad kokku ja poevad puupragudesse, kus nad ei ärata peaaegu sugugi tähelepanu. Juuresolev joonis 5 kujutab üht säärast.

Loomade kaitsevärvist ja vormist tuleb eraldada nähtus, et ühed loomad

teisi järele aimavad. Sarnast nähtust nimetatakse mimetismiks (mimikri). Nõrkadele ja kaitseta loomadele on väga kasulik olla loomade sarnane, kes on igapigi kaitstud oma vaenlaste eest. Näiteks on olemas kärbeid, kes oma värvi ja kujuga mesilasi ja erilasi järele aimavad. Joonis 6 kujutab sarnast nähtust. Mimetismist võiksime tuua veelgi palju näiteid. Huvitav on järgmine, Amazonase jõe äärel elutseb isesugune rühm liblikaid, nimega helikoniidid. Nad lendlevad suurtes karjades põõsaste ümber. Nad on ereda-värvili-

sed, aga ükski tagakiusaja ei riku nende rahu. Hakati uurima ja leiti põhjus miks ükski lind neisse ei puutu. Nimelt on need liblikad vastiku lõhna ja maiguga. Nende liblikate karjaga lendab kaasa ka veel üks teine liik liblikaid, kelle liha väga hästi võiks lindudele maitseks. Viimased aga aimavad peaaegu täpselt esimesi järele ja sellepärast jäävad nad puutumata.

Nii mõningad tähelepanekud loomade, eriti aga putukate elust, mis kergendavad neile võitlust olemasolu pärast.

Spordi ringvaade.

Veebruaris peeti Tapal eesti suuremad suusavõistlused. Oli neli päeva pinevat konkurentsi, 250 meest suuskadel, hiilgav korraldus ja rida väljapaistvaid riigitegelasi konkurentsi jälgijatena. Sarnaseid suurejoonelisi suusavõistlusi ei olnud eesti talisport seni veel näinud. Koos olid kaitseväe, kaitseleidu, politsei ja piirivalve parimad suusatajad. 25 km. võistlusel purustas 5 meest senise eesti rekordi, mis kindlasti tunnistab kodumaise suusaspordi arenemist.

Kaitseväe 10 km. suusatamises oli parimaks meheks n. leitn. A. Veborn ajaga 42 min. 47 sek. Ka B klassi mehed ei jäänd palju maha, nii kattis reamees Prost 7 jalgv. rügemendist 10 km. 45 min. 59 sekundiga. Kaitseväe 12 km. patrull-suusatuse tundmatul maastikul võitis 1. jalgv. rügemendi meeskond leitn. Puusepa juhtimisel ajaga 58 min. 44 sek. Kaitseleitlaste 3 km. suusatuse võitis T. Andresson Viru malevast ajaga 14 min. Samuti võitis Viru malev ka kaitseleidu patrull-suusatuse.

25 km. suusatuses startis kokku 127 meest. Kaitseväe parimaks tuli n. leitn. O. Mõttus 1. jalgv. rügemendist ajaga 1.50.32, kaitseleidu parimaks Viru malevlane T. Andresson ajaga 1.55.14. Kaitseväe võistluste üldiseks võitjaks osutus 1. jalgv. rügem. ja

kaitseleidust Viru malev. Piirivalve ja politsei vahelise duelli võitis esimene.

Päale Tapa suusavõistlusi peeti Tallinnas eesti esivõistlused suusatamises. Kavas oli kolm distantsi. 5 ja 10 km. võitis kalevlane Veborn aegadega vastavalt 21.37 ja 42.38, kuna 25 km. võitis Andresson Rakvere spordiklubist ajaga 1.53.20. Suusavõistlusi on rohkelt peetud ka maakondades. Türil peetud Järva esivõistlustel tuli Järva suusameistriks Siki Viirmann, 12 km. kattes alla 1 tunni.

Jääpallis alustati ja lõpetati eesti esivõistlused. Esimesel võistlusel läksid loosi läbi kokku senine meister Hokkeiklubi ja Kalev. Loos näib neid mõlemaid jätmatult kiusavat, kuna Spordi meeskond kolmanda osavõtjana on sama loosi tõttu alati pääsnud finaali ilma eelvõistluseta. Võistluse võitis kahe tunni- lise mängu järel Kalev tagajärjega 3:1, kuna normaalaja seisuks märgiti viik 1:1. Hokkeiklubil oli haruldaselt võimas kaitse, millest läbitungimine õnnestus Kaleville selle edurivi erakordse südiduse tõttu. Lõpuvõistlusel kohtasid Kalev ja Sport. Tasavägine mats lõppes Spordi suure võiduga 6:2 ja sellega lõi Sport Kalevit jääpalli finaali juba kuusandat aastat, Kalev on Eesti jääpalli meister olnud vaid korra — a. 1926, mil Kalev saavutas Spordi üle oma ainsa võidu resuldaadiga 7:2.

B klassi esivõistlused jääpallis võitis Tartu Kalev, kes lõpuvõistlusel lõi Tallinna Edu meeskonna 4:2. Selle võiduga pääseb Tartu Kalev 1. klassi, milles nüüdsega on ainult 4 meeskonda.

Riia aerutajate klubi külaskäik Tallinna oli jääpalli hooaja rahvusvaheliste võistluste lõpusündmuseks. Veebruaris kaotasid lätlased Riias jääpalli maavõistluse meile selgelt ja nüüd ei käind paremini ka Läti parema klubi meeskonna käsi. Hokkeiklubi võitis lätlasti tagajärjega 6:4 ja Tallinna koondus veel suuremalt, nimelt 9:3.

Huuisutamises peeti samuti esivõistlused. Osavõtt nendest oli väike, mida ei suutnud tasuda ka tehniline edu, mida võistlejad ilmutasid. Osavõtjaid oli ainult Kalevist, ja sedagi mitte täielikult. Tartlased puudusid koguni. Üksiksõidus meestele võitis A klassis Grünreich, B klassis Byza ja naisvõistluse prl. Kaarik. Paarissõidus olid kaasvõistlejaist märgatavalt paremad prl. Kaarik—Hiip.

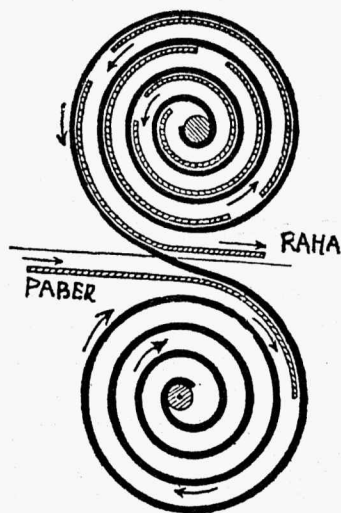
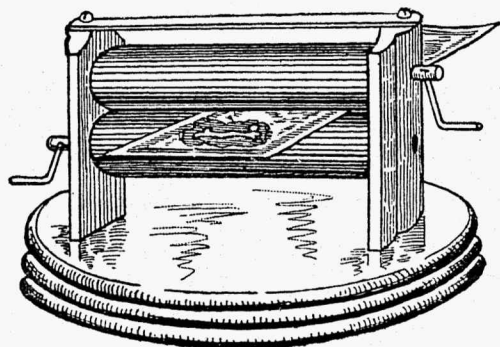
Ping-pongi alal kujunes ootamatuks suur-sündmuseks Tallinnas peetud maavõistlus Lätiga. Pääle lätlaste triumfi Stokholmis peetud ping-pongi ilmameistrivõistlustel, kus Läti rahvuste poolest tõusis neljandale kohale maailmas, oli huvi jõudude mõõtmiseks naabritega erakordne. Ping-pong, mida maavõistlustel nähti, ilmutas, et see mäng on nüüdseks arenenud väga virtuooslikuks ja komplitseerituks, mis nõuab suurt erksust ja isegi jõudu. Maavõistluse tulemuseks kujunes Eesti võit maailma neljanda rahva üle. Eestlased olid lätlastest paremad ilma ühegi kahtluseta. Lätlastel näis olevat enam rutiini ja kogemusi, kuid seevastu oli eestlaste tehnika täiuslikum ja mäng sisaldas enam rafinemendi, milleni lätlased ei küüinud. Võistluste parim oli meie meistermängija Paul Haas. Maavõistluse tulemus oli Eesti võit 7:3. Peale maavõistlust peeti linnavõistlus Tallinn—Riia, millel võit vahekorraga 8:4 kuulus uuesti meile.

T. Kivi.

Rahaveski.

Ülemnõid Jaan oli terve õhtu näidand ühe kunsttükki teise järel. Nüüd astus ta oma nõialaua juure ja ütles sügavasti kumardades: „Austatud võõrad. Olen terve õhtu teid lõbustand ja nüüd mul oleks õigus teilt nõuda tasu. Seda aga mul pole vaja teha, sest minu nõiakunsti võimuses on rahavalmistaminegi. Ülemnõiana ja püha Skarabäuse astroloogina võin ma igal ajal valmistada kahekümneviiemargalisi. Siin näete igavese rahaveski. Mul tarvitseb ainult pöörda vänta, lasta ühelt poolt rullide vahele puhas paber ja teiselt poolt tuleb ta välja rahana.“

Seda üteldes ta näitas väikest masinat, mis koosnes kahest väntadega rul-

list (pilt 1). Ülemnõid võttis nüüd puhta paberi ja lasi vänta keerutades selle ühelt poolt rullide vahele. Teiselt poolt tuli välja kahekümneviiemargaline. Ta pööras veel vänta ja uus raha tuli. Kuuenda raha järel ta ütles: „Palun austatud võõraid veenduda raha ehtsuses.“ Need osutusidki uurimisel õigeiks.

Kui kõik olid tüki aega imetelnud seda kunsttükki, ütles ülemnõid: „Ma

ei taha aga valerahategija kuulsust, seepärast saadan rahad tulnud teed tagasi.“ Ta pööras nüüd ülemist vänta ja lasi rahad kaduda völliide vahele ja teiselt poolt tuli välja valge paber.

Kõik olid pööraselt huvitatud rahaveskist ja igaüks soovis omalegi sää-

rast. Pilt nr. 2 näitab ta ehitust. Mõlema völli ümber oli hall papiriba, rahad olid juba enne rullitud sinna vahele. Vänta käänamisel tulid nad säält välja ja paber rullus alumisel völlil samuti paberi vahele. . .

Loodusesõbra nurk.

Tähistaevas jürikuus pakub käesoleval aastal vähe huvitavat vaatlusteks. Planeetidest on näha ainult Saturn hommikupoolel ööl kagus, kuna teised päikese läheduse tõttu pole nähtavad.

Ka toredad talvetähtkujud kaovad ehavalgusse, mis kustub kuu lõpul vaid lühikeseks ajaks.

Selle vastu aga pakub jürikuus palju vaatlusainet talveunest ärkav loodus.

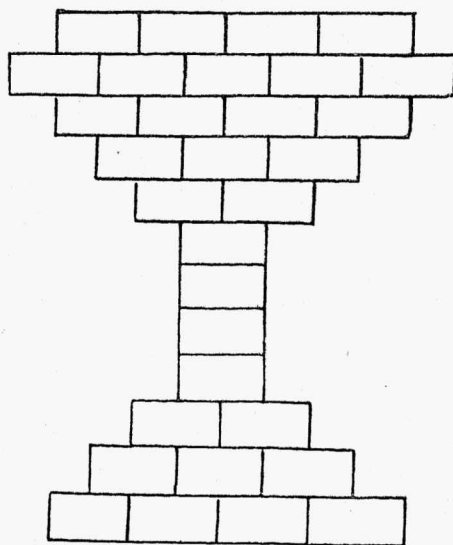
Noored loodusesõbrad ei saa jätta tähele panemata esimeste kevadekuulutajate ilmumist (lõokene, kuldnokk, vint; lilled aias, aasal, metsas; esimesed liblikad; sarapuutolmumine; pungade puhkemine; samuti lumeminek, suurvesi j. m.). Kõik see tuleb märkida üles, et võrrelda möödunud aastaga: millal tuli varem kevade? Ka ootab „Noorusmaa“ loodusesõbra nurk teateid looduse ärkamisest oma lugejailt.

Vastused küsimustele.

(17. „Noorusmaa“ nr. 2.)

1. Jääpurikate tekkimine katuse äärel on seletatav järgmiselt: Päikese kiired soojendavad nendest valgustatud pinda seda rohkem, mida ligemale nad perpendikulaarile sellel pinnal. Kui kevadel, näit., päikese kiired moodustavad maapinnaga 30°-lise nurga ja seega 60°-lise nurga vertikaaliga rõhtloodis pinnal, siis võivad samad kiired päikese poole pöördud katusele langeda isegi otse risti, perpendikulaarselt. Ja kui kiirte soojus ei jõua sulatada lund horisontaalpinnal, suudavad nad seda katusel. Lume sulamisel tekkinud vesi

nõrgub katuse äärel, kuid sääil külmamas õhus rippudes, eriti õhtupoolel, külmuvad veetilgad jääks. Katuselt aga nõrgub ikka vett, mis esimestele külmunud tilkadele päälle jookseb, ka külmub, ja nii kasvabki pikk jääpurikas. Tuulega koguneb vesi ühele küljele ja siis tekib kõver jääpurikas.

Nõnda asetatud kivid seisavad sideaineta.

2. Üle katuse ääre rippuvad lumehanged pärast tuisku on harilik asi, mõnikord isegi sillana kahe räasta vahel. Nende tekkimine põhjeneb mehaanika säadustel, mida selgitab siin juures olev joonis. Ka lumehelbed püsivad säärasel viisil hästi ilma igasuguse tsemendita, kuna nad harulised ja „haagikes-tega“ varustatud.

3. Järgmise küsimuse on õieti seletand noorusmaalased B. Martinson ja P. Tõldsepp:

Puuladvas istuvaid vareseid võib tuulelippudena vaadelda: istuvad nad ju alati nokad tuule poole pöördud, sest muidu puhuks tuul neile sulgede vahele; hallivati meestele tundub see aga ebamugavana.

Katsete seletus.

Kui paberilehte ahju valgetel pottkividel käega hõõruda, siis elektriseerub ta ja tõmbub ahju külge. Paberit ahjult ära võttes võib märgata pimeduses ka väikesi sädemeid. Paber on ka nüüd veel elektriseeritud ja tõmbub näit. käe külge. Katse õnnestub ka külmal ahjul, eriti hästi valgetel pottkividel, ja on iseneesest väga huvitav.

Üks noorusmaalastest seletas paberi ahju külge jäämist õhurõhumisega, mis aga ei ole õige, sest paber tõmbub ahju külge, ka siis kui ta natuke ahjust eemaldada. Õige seletus P. Tõldsepalt.

2. Katse elektripirniga on õieti seletanud B. Martinson, P. Tõldsepp: Kirjeldatud viisil veega täidetud elektripirn võib tõesti olla baromeetriks.

Halvema ilma tulekul kogub pirni augukese alla veetilk, mis järjesti suurenemisel viimaks langeb (veetilga tekimine sünnib õige aeglaselt). Ilusa ilma tulekul kaob veetilk ära. See on seletetav välise õhurõhumise muutumisega. Halvema ilma tulekul, mil õhurõhumine madalam, tungib vesi tilk-haaval augukese kaudu välja. Ilusa ilmaga, mil aga õhurõhumine suurem, ei lasse väljaspoolt rõhuv õhk vett välja valguda.

3. Kui soojamõõtja elavhõbe-ruum on mässitud märja riidelapi sisse, siis näitab see soojamõõtja toas (ja harilikult ka väljas) alati vähem kui kuiva soojamõõtja. Vesi aurab lapilt, auru-

miseks aga kulub soojust, mis osalt saajakse elavhõbedalt. Arusaadavalt peab ta jahtuma. See nähtus võimaldab ka mõõta õhuniiskust: mida kuivem õhk, seda suurem auramine ja seda suurem ka vahe märja ja kuiva soojamõõtja näitamises. Eritabelite abil leitakse selle järele ka vastav niiskuse %.

Küsimusi ja katseid.

1. Võtta kaks sarapuu, musta sõstra, pirnipuu oksa või teist oksa ja pan-na nad vette kahte klaasi. Üks klaas okstega jäetakse toas aknale (võimalikult lõunapoolsele), teine pannakse samas toas pimedasse, näit. kappi. Otsustada vaatlustel, kas äratub looduse talveunest ainult päikese soojus või aitab kaasa ka valguse tugevuse kasvamine?

2. Miks muutub kevadel päikese-paistel lume pind auklikuks ja krobeliseks?

3. Miks vabanevad järved ja tiigid jääst kõige enne kalda äärest?

Lahenduste eest a u h i n n a k s raamat: „Klein. Teekond nahasse“ Lahenduste saatmise tähtaeg — 10. IV. 28.

„Noorusmaas“ Nr. 1 avaldatud küsimustele ja katsetele on õiged seletused saatnud J. H i n t o, kellele määratudki auhind — akna-soojamõõtja.

Mälestuspäevi paastukuus.

5. III. 1827 suri Alessandro Volta, füüsik.

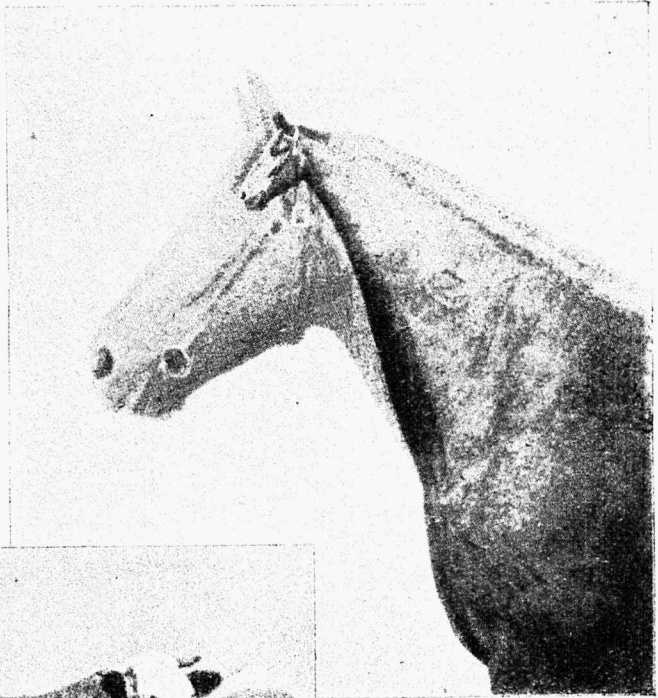
24. III. 1905 suri Jules Verne, kirjanik, kelle sulest ilmunud ilusad loodusteadlikud fantaasiad: „80 päevaga ümber maailma“, „Reis kuu pääle“ j. t.

27. III. 1848 sündis Wilhelm Röntgen, füüsik, tema-nimeliste kiirte leiutaja.

31. III. 1727 suri Isaac Newton, täheteadlane ja matemaatik.

Pääaju ja mõistus.

„Suursuguse hobuse“ aju ta nina ja lõualuudega võrreldes on hoopis väikene. Pää oleks otse nukuliselt väike, kui aju ja näo vahekord oleks sama nagu inimesel.

„Laiatsalise härja“ pääluus on palju õhuga täidetud kambreid ja näo teevad pikaks taimetoidu närimise kohaselt arenend lõualuud.

Noorusmaalaste võidulend.

Noorusmaalaste võidulennu väle esilendaja H. Schmidt Tartust on õnnelikult seiklusrikkalt reisiit esimesena päralt jõudnud. „Noorusmaa“ toimetuse soovib talle sel puhul südamest õnne ja tänab teda kõige vaevanägemise eest, mis tal lennuga ühenduses kanda olnud. Toimetuse oli talle koguni kavatsend piiluliku vastuvõtu korraldada, kuid enne selle teostamist saabus H. Schmidtikäest „Noorusmaa“ toimetusele järgmine kiri: „Teade esilendajale korraldatavast vastuvõtust on jõudnud minuni. Kuigi meelitatud sellest sõnumist, pean siiski avameelselt tunnustama, ilma et vastuvõtu korraldajaid kuidagi haavata tahaksin, et olen säärase pidustuste vastane. Oieksin isiklikult „Noorusmaale“ võrratult tänulik, kui mulle autasuna lubatud 4 kilo sokolaadi asemel võimaldataks saada „Kasvatuse“ aastakäike.“

Sellele esilendaja tagasihoidlikule soovile tuli „Noorusmaa“ toimetuse lahkesti vastu ja vahetas temale määratud sokolaadi „Kasvatuse“ aastakäikude vastu.

Nagu meie kuuleme, on H. Schmidt reisiiväsimusest vähe puhates juba uuele lennule asund. Sarnane väsimatus väärib tõsist lugupidamist ja on kõigile noorusmaalasile meeldivaks eeskujuks. Mitmelt poolt ongi „Noorusmaa“ toimetuse kaudu palutud H. Schmidti aadressi, et nähtavasti talle õnne soovida ja tema käest nõu küsida, kuidas lennuk kiiremini edasi jõua.

Teistel lendajatel pole vahepeal suuremat edu olnud ega ole nendega midagi erisuurimulist juhtunud peale K. Sopp'i Kudinalt, kelle teojuhid ise eksitusele olid sattunud ja lendajat mõni aeg asjata vintsutatud.

Nende noorusmaalaste tähelepanu, kes võidulennu küsimusega veel tuttavad pole, kuid selle vastu huvi tundevad, juhime „Noorusmaa“ 1927. a. nr. 22/24 peale, mille lõpus lennust osavõtmise tingimused toodud ja võimalikud tagajärjed välja kuulutatud.

Uusi ülesandeid.

4. ülesanne.

Sõnareedel: Kuidas saab vanast noor? Mitu aastat kulub seks?

5. ülesanne.

Miks keev piim „jookseb üle“, keev vesi aga mitte?

Kes mõlemad ülesanded lahendab, nende vahel loositakse kilo sokolaadi. Ülesanded saata kuu aja jooksul selle numbril ilmumise päevast arvates.

Lahendusi.

1. ülesanne.

Sõnareedel. Kuidas saab sõnast kask sõna mänd, sõnast hõbe sõna kuld?

Õigeid lahendusi oli 42. Ühepikkuseid lahendusvõimalusi on mitmesuguseid. Paar

näidet: kask, kark, kard, kand, känd, mänd. — Hõbe, kõbe, kõle, kile, kild, kuld. Auhinnaks sai loosimisel Elsa Rimmel Rakverest I. Spyri „Kodutu“.

2. ülesanne.

Sõnareedel: Mitme sammuga läheb koer vaati? — Nelja sammuga: koer, kaar, vaar, vaat. Lahendusi oli 81 igast Eestimaa nurgast. Auhinnaks sai Ella Martinson Puiatu lastekodust I. Spyri „Kodutu“.

3. ülesanne.

Kolmandas ülesandes oli kuus pilti mitmesuguseist asjust. 1. Hobuse pää ülalt vaadatuna, 2. Vorsti läbilõige, 3. Teelehed, 4. Sõrmkübar, 5. Kella ratasvärk, 6. Tiiger.

Lahendusi tuli terve hulk, neist ükski aga ei osutund õigeks.

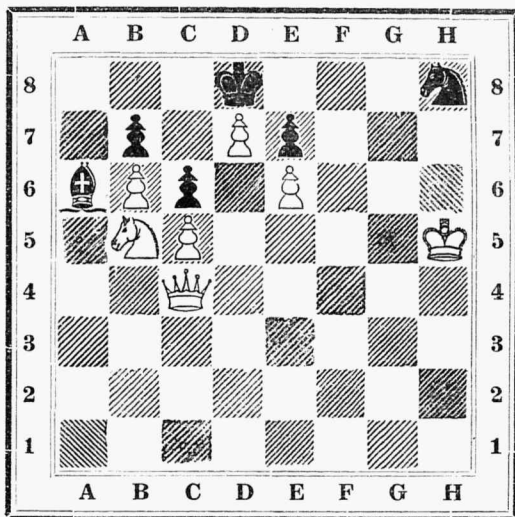
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 29.

Kokku säädnud Evald Karp (Tallinnas).
„Noorusmaa“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kh5; Lc4; Rb5; Eb6, c5, d7 ja e6; (7)
Mustad: Kd8; Oa6; Rh8; Eb7, c6 ja e7; (6)
Valged algavad ja annavad matt 2 sammuga.
Lahenduse eest kaks punkti.

A. Burmeistri ülesande nr. 26 lahendus.

1. Lc6—a4,	Lb3:a4,
2. Rd5—e3 annab matt.	
1. (Lc6—a4),	Lb3:d5,
2. c2—c4 annab matt.	
1. (Lc6—a4),	Kd1:c2,
2. Rg2—e3 annab matt.	
1. (Lc6—a4),	Lb3—d3,
2. c2:d3 annab matt.	

Õiged lahendused ülesandele nr. 26 saatsid:
Evald Karp ja V. Mikenas (Tallinnast), Richard
Ollino (Narvast), Paul Maivel (Haapsalust),
A. Karu (Tartust), R. Martinson (Valgast), Mar-
tin Villemson (Pärnust), Peeter Karp (Hagudist).

Õiged lahendused ülesandele nr. 27 saatsid
veel: R. Martinson (Valgast), Karl Tisler (Kil-
Nõmmelt), Arnold Allik (Tuhalaanest), Peeter
Karp (Hagudist), „Eho“, B. Kuks.

Läinud aasta maleülesannete lahendajaid.

Kõige rohkem punkte (44 p.) said: E. Karp
Tallinnast, A. Karu Tartust, R. Keres Tartust,
P. Maivel Haapsalust, V. Mikenas Tallinnast,
P. Töldsepp Tartust, M. Villemson Pärnust.

Auhinnaks sai R. Keres Tartust koguteose
„Noorusjoud“ III.

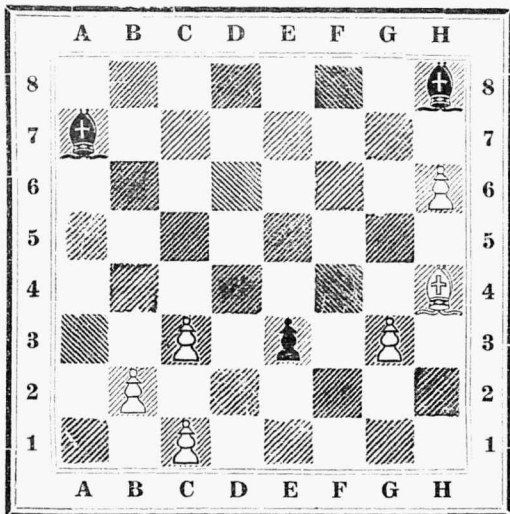
Kabe.

Toimetaja A. Burmeister.

Lõpumäng nr. 18.

Kokku säädnud Ilmar Raud (Viljandis).
„Noorusmaa“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kh4, Lb2, c1, c3, g3 ja h6.
Mustad: Ka7 ja h8, Le3.
Valged algavad ja võivad.
Lahenduse eest kaks punkti.

Male ja kabe lahendused palutakse saata
järgmisel aadressil: Tallinn, Narva mnt. 26,
krt. 6, A. Burmeistrile.

Kabe ülesandes nr. 11 (Th. Indrikson) on
trükkiviga, nimelt, nagu allpool toodud tüüpi-
des näha, peab e3 ruudul valge kabe olema.
Et see parandus on aga hilineunud, siis kõrval-
dame selle ülesande üldse lahendusturniirist.

Ülesande nr. 11 lahendus.

1. b7—a8K,	c7:a5,
2. Kb8—a7,	h4—g3
3. Ka7—d4,	g3—f2,
4. Kf6—e5,	h8:f6:h4,
5. Kd8—c7,	f2—e1K,
6. Ke5—g3,	h2:f4,
7. Kc7:g3,	h4:f2,
8. Ke3—f4. Must on suitsus.	
5. (Kd8—c7)	h4—g3,
6. Kc7—b8,	f2—e1K,
7. Ke3—f2. Must on suitsus.	

Tähelepanemiseks.

Viimases „Noorusmaa“ malenurgas toodud
õendus, nagu juba vististi meie maletajad ja
kabetajad ise tähele pannud, käib kabeosakonna
(mitte maleosakonna) kohta.

Läinud aasta kabeülesannete lahendajaid.

Kõige rohkem punkte said (45 p.): E. Karp
ja V. Mikenas Tallinnast, R. Keres ja P. Töld-
sepp Tartust, P. Maivel Haapsalust.

Auhinnaks sai V. Mikenas Tallinnast Emi-
lie Faquet „Kuidas lugeda“.

ÜHELGI NOOREL EI TOHI PUUDUDA NOORUSMAA HÄÄD RAAMATUD

NOORUSMAA JUTUKIRJASTIK.

Nr. 1	Ch. Dickens: Kilk koldel	Hind 100 s.
Nr. 2.	Jack London: Põlev laev	" 25 "
Nr. 3.	K. Hänninen: Jäämere kangelane .	" 100 "
Nr. 4.	J. Parijõgi: Laevapoi si päivil t . .	" 100 "
Nr. 5.	A. Conan Doyle: Kuidas brigader tappis rebase	" 25 "
Nr. 6.	A. Conan Doyle: Kuidas brigader päästis sõjaväe	" 25 "
Nr. 7.	A. Conan Doyle: Kuidas brigader vallutas Saragossa	" 25 "
Nr. 8.	A. Conan Doyle: Lugu üheksast preisi ratsaväelase st	" 25 "
Nr. 9.	A. Conan Doyle: Brigaderi viimne seiklus	" 25 "
Nr. 10.	Anna Brigader: Pöialpoiss	" 50 "
Nr. 11.	Jack London: Pagan Otoo	" 25 "

NOORUSMAA ELULOOKIRJASTIK.

Nr. 1	M. Laarman: Tizian	Hind 25 s.
Nr. 2.	M. Laarman: Rembrandt	" 25 "
Nr. 3.	E. Martinson: Beethoven. ,	" 50 "

NOORUSMAA

ILMUB ÜKS KORD KUUS

Tellimishind aastas 2 kr. 50 s., pool-
aastas 1 kr. 25 s., üksiknumber 25 s.